ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXI — Број 415
Субота, 12 децембар 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

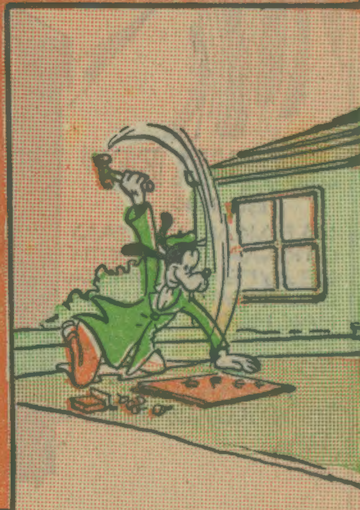

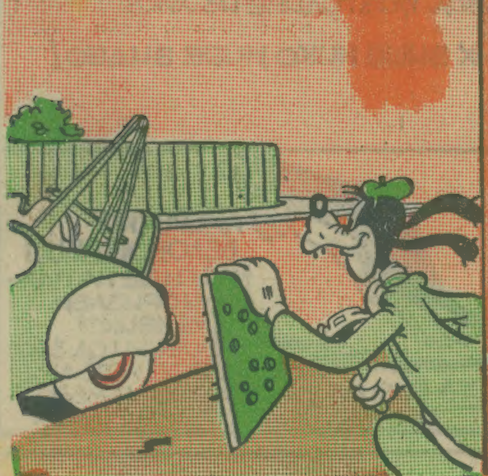

КАД БРАНЕ ПОПУСТЕ...

Катастрофа у Пенсилванији 1910 године. Рушење бране Сент-Френсис у Калифорнији 1928 године. Несрећа у којој се утопило 600 људи.

БРАНА АУСТИН ПОСЛЕ РУШЕЊА

У ноћи између 2 и 3 децембра француски градић Фрежис уништила је огромна бујица: пукла је брана на језеру Малпас и маса од 50 милиона кубних метара воде сручила се кроз узану долину на град и збрисала га за трен ока. У таласима чија је висина достизала 30 м нашло је смрт преко 500 људи. То није прва катастрофа ове врсте. У току последњих 50 година било их је више, поред преко хиљаду озбиљнијих оштећења хидротехничких постројења у свим земљама света. Осврнимо се на оне најтеже случајеве.

Рушење бране Аустин

Свако хидротехничко постројење уноси у живот реке велике промене. Најважнији представник такве врсте постројења су бране. Има их више типова како по материјалу од кога су грађене, тако и по конструктивним одликама; највише се сусрећу бетонске и земљане бране, односно лучне и гравитационе. Без обзира на тип свака брана издиже ниво реке на одређену висину, мења њен уздужни профил, утиче на подземне воде и мења њихов ток. Али преграђена река не мири се са зауздавањем своје стихије. Она настоји или да обиђе брану или да је поруши. И то се дешава најчешће грешком градитеља или геолога. Примере не треба много тражити. Има их доста.

У Пенсилванији у САД, саграђена је 1910 године бетонска брана Аустин. Била је висока 15 м а дугачка 168 м; крајеви бране улазили су у усечене стене, а она сама лежала је на слојевима шкриљаца и пешчара. После неколико година у брани су се појавиле пукотине, настале услед појачане филтрације воде испод темеља бране. То је указивало на њену несигурност, а објашњавало се тиме што је реци био преграђен пут пре него што је бетон потпуно очврснуо. Пукотине нису биле отстрањене и процеђивање воде испод њених темеља настављало се. Међутим, 10 септембра 1911 године дошло је изненада до потпуног померања и рушења бране Аустин. Вода из језера сручила се у долину и потопила је, уништивши притом 100 људских живота.

Прави узроци рушења бране нису били у лошем бетону него у рђавим геолошким условима тог дела долине, који пре изградње постројења није био добро проучен. Испитивање места катастрофе показало је да су пешчари, на којима је лежало тело бране, били јако испуцали. У пукотине је продирала вода, испирала и омекшавала глинасте шкриљце, који су се померали заједно с браном и довели до њеног рушења.

Језеро са 47 милиона кубика воде испразнило се за неколико минута

У Калифорнији се 1928 године срушила брана код Сент-Френсиса. Она је била добро саграђена. Њено десно крило наслањало се на вулканске туфове (стене настале од слепљеног пепела) и лискунске шкриљце а лево на глиновите шкриљце. Између туфова и шкриљаца била је велика пукотина, испуњена глиновитим материјалом, који је вода испрала и то је управо довело до катастрофе. Велико језеро са 47 милиона кубика воде испразнило се за неколико минута. Брзина бујице достизала је 30 км на час. У валовима ове стихије настрадало је 400 људи.

Несрећа у клисури Глено у Северној Италији

Веома је познат случај рушења железничке лучне бране у клисури Глено у Алпима Северне Италије. Брана је била висока 52 а дугачка 260 м. Срушила се 1 децембра 1923 године. Вештачко језеро са запремином од 5 милиона кубних метара воде испразнило се за 16 минута. Огроман водени зид продро је у долину, вукући са собом блокове стена и стабла дрвећа, рушећи на свом путу куће мостове, путеве, све. До рушења бране дошло је због недовољног њеног ослонца на стеновите стране клисуре. У овој катастрофи, која се по броју жртава може изједначити са рушењем бране Малпас и уништењем града Фрежиса, настрадало је око 600 људи.

Бране без вештачких језера

Насупрот овоме има и таквих брана чије рушење не би изазвало никакву несрећу. У шпанској покрајини Андалузији била је саграђена лучна брана Монте-Хаке висока 72 м. Та брана никада није имала вештачко језеро; вода коју је она требало да задржава пролазила је кроз многобројне пукотине у кречњацима.

Брана Сен-Гилије-ле-Дезер на реци Еро у јужној Француској такође није задржавала воду. Она је понирала испод ње кроз кречњачке пукотине. Познати су случајеви појављивања јаких извора низводно од високих брана; испод темеља неких брана текла је права река — до 11 кубика воде у секунди. Колики су то губици у хидроенергији не треба говорити.

Наведени примери указују на значај и потребу свестраног проучавања реке и њене долине пре изградње било каквог већег хидротехничког постројења. Изучавање природних услова, прошлих и савремених геолошких процеса, проучавање режима реке, утврђивање узајамне повезаности постројења са његовом основом — све то сачињава низ проблема, од чијег правилног решења зависи изградња највећих и најсложенијих хидротехничких постројења.

ПОРТУГАЛСКИ СТАНКО-ЧУПАВКО

У португалском граду Портоу умро је пре неколико дана седамдесетчетворогодишњи Родригез Пирез Бенхо Гарсија, у читавој земљи познат под именом „Станко-Чупавко од Португалије". Пре 56 година Родригез се зарекао да никад неће више сећи нокте на рукама и ногама и тога се заиста придржавао све до смрти. Колико су му за то време нокти порасли најбоље сведочи то што се рукама једва још могао да служи. У радњама за њега није више било ципела, а оне које су му израђивали по поруџбини морале су, због ноктију, да буду за десет бројева веће од његових стопала.

КРЕМ ОД ЧОКОЛАДЕ УМЕСТО БЛАТА

Приликом снимања филмова у боји разна печења и јела справљена од меса морају се обојити и то беличастом бојом, јер би иначе изгледала веома ружно и непријатно. Сладолед који видимо на филму никад није сладолед већ — пире од кромпира. Прави сладолед истопио би се од топлоте рефлектора. При снимању филмова с Дивљег Запада и њима сличних, у сценама кад се коњи и јахачи боре с блатом или се у њему ваљају, од правог блата нема ни трага: њега замењује крем од чоколаде.

Веровали или не!

RIPLEY'S

ЛИДИЈА ВЕР
1818–1896
ИЗ БАКЛЕНДА (САД) ОТКАЛА ЈЕ ПРОСТИРКЕ ДУГЕ 4620 МЕТАРА. ПРОМЕЋУЋИ ЧУНАК НА РАЗБОЈУ ЊЕНЕ РУКЕ СУ ЗА ТО ВРЕМЕ „ПРЕВАЛИЛЕ" 1600 КИЛОМЕТАРА.

ИШЧЕЗЛА ФЛОТА
12 БРИТАНСКИХ РАТНИХ ЛАЂА НА КОЈИМА СЕ НАЛАЗИЛО 1800 МОРНАРА И АКО СУ БИЛЕ УСИДРЕНЕ ОДНЕО ЈЕ ВЕТАР 26 НОВЕМБРА 1703 ГОДИНЕ ИЗ ЛУКЕ ПОРТСМУТ.
И НИКАД ИХ ВИШЕ НИКО НИЈЕ ВИДЕО!

ОБЕЗГЛАВЉЕНИ КОЊ НА ПОЈИЛУ. ВАЈАРСКО ДЕЛО ПРИРОДЕ НА ЈЕЗЕРУ КИЛЕРНИ У ИРСКОЈ

ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА
У ХЕТСФИЛДУ (ЕНГЛЕСКА) ПОДИГНУТА ЈЕ ИЗНАД ПРИРОДНОГ РЕЗЕРВОАРА ЗЕМНОГ ГАСА КОЈИ ЈЕДНОМ МЕСЕЧНО ИЗБИЈА КАО ГЕЈЗИР

ЗЕЛЕНА ПИРАМИДА
ПРИРОДНИ ОБЛИК ЈЕДНОГ СТАРОГ СТАБЛА ТИСЕ У ТАЈФОРДУ У ЕНГЛЕСКОЈ

АМЕРИЧКИ БЕЛОНОГИ МИШ
НАЂЕН ЈЕ НА ПЛАНИНИ ОРИЗАБИ (МЕКСИКО) НА ВИСИНИ ОД 3600 МЕТАРА. ТО ЈЕ У СТВАРИ НАЈВЕЋА ВИСИНА НА КОЈОЈ ЈЕ У АМЕРИЦИ ИКАД НАЂЕН ЈЕДАН СИСАР.

ЕТНА — ФРИЖИДЕР

Спортисти Катаније скијају се зими на обронцима вулкана Етне, а лети се склањају на сеновите и свеже падине бежећи из низина од силних комараца. По овим стрмим пољима, где је лава оставила своје оштре црне стене налазе се и велике рупчаге у којима се зими накупе велике наслаге снега. Упролеће их ледари покривају дебелим слојем вулканског пепела, који се овде налази у изобиљу. На тај начин се снег чува од топљења. Лети, кад завладају велике врућине ледације товаре на своје мазге тај снег и преносе га у

Катанију, где се веома тражи „вулканско освежење“.

Етну, највећи вулкан Европе, становници Сицилије највише воле кад је покривена дебелим слојем снега, јер су онда спокојни — не прети им уништењем. У старо доба становници нису користили снежне наслаге Етне, избегавали су чак да се пењу на њу, плашећи се у свом празноверју да не наљуте богове ватре који би могли наједном да потстакну пламен и смртоносна лава да потече.

*

Етна је висока 279 метара, а насељена само до 1400 метара. Виногради, који за сељаке претстављају претежни извор прихода простиру се до 1.000 метара висине. Сељаци се готово целог лета баве и ношењем снега у долине. Покривају га пепелом, који га као рђав спроводник топлоте чува од топљења. Тај збијени снег у облику овећих блокова толико је чист да се може употребљавати и за хлађење хране. На овај начин Етна, из које може да избије и ватра, игра улогу — фрижидера.

ЦВЕЋЕ ТЕЛЕВИЗИСКА АНТЕНА

Енглеска фирма „Борвел“ пустила је недавно у продају собну телевизиску антену израђену у облику саксије са цвећем.

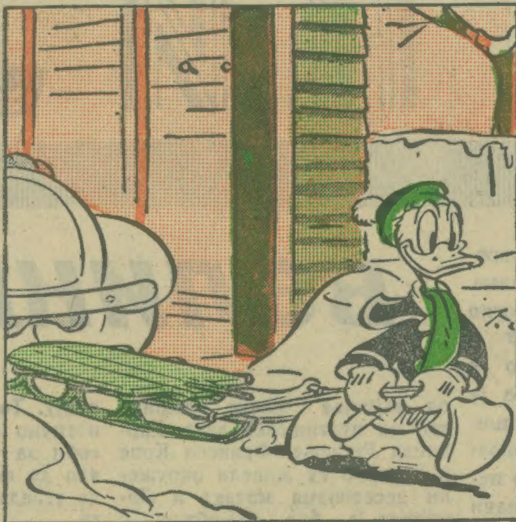

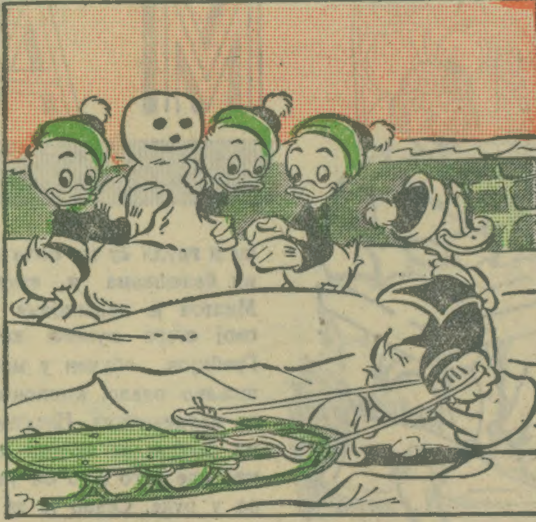
Стабљике цвета начињене су од алуминијумских цевчица, које уствари претстављају телескопску антену, док су саксија, лишће и цветови од пластичне масе.

КАО ДА ЈЕ ДЕЉЕНО

Бајкалско Језеро са 1875 метара дубине најдубље је језеро у источној хемисфери. Међутим, Велико Ропско Језеро у Канади, са дубином од 660 метара најдубље је језеро у западној хемисфери. Велико Језеро у Орегону по дубини је на другом месту у овом делу света.

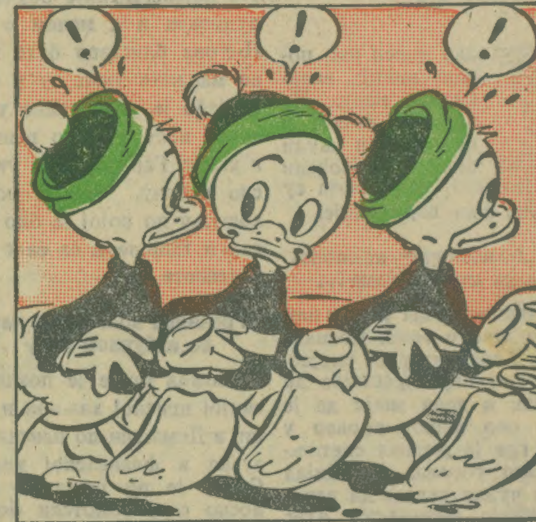

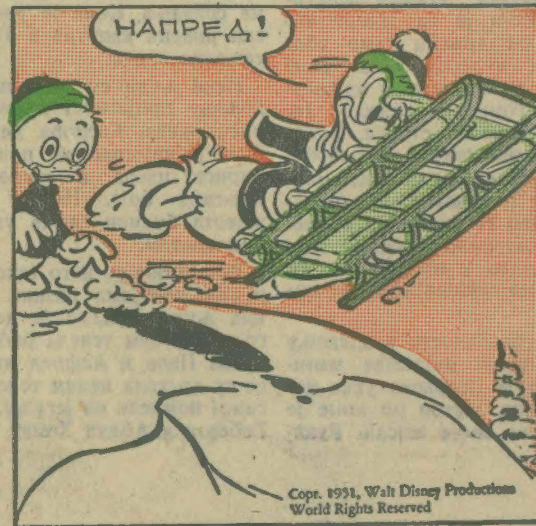

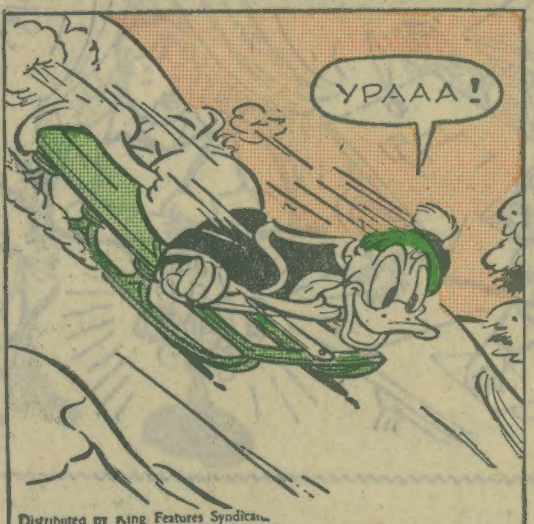

СПОР ОКО СПОМЕНИКА

У Ђенову треба да стигне споменик који су становници места Колумбуса, у америчкој држави Охајо, поклонили родном граду Колумба. Кип је хипермодернистички и у Ђенови је унапред изазвао веома живе дискусије. Неки иду тако далеко да говоре како би било боље да велики морепловац уопште није напуштао свој родни крај и ишао да открива Америку.

Споменик је рад студената архитектуре у Охају, за који су они добили награду на конкурсу у Колумбусу. Приликом додељивања прве награде претседник жирија, архитекта Мосон, је изјавио:

— Када би кип изгледао обично људи на њега не би ни обратили пажњу. Свако би га у пролазу само немарно погледао, а не би се загледао у њега.

Три витка бронзана стуба, висока од 22 до 28 метара претстављају јарболе три Колумбове лађе. Издижу се из издубљеног темеља који симболише океан. На њему је друга конкавна плоча која претставља слику света из Колумбовог времена.

Многи Ђеновљани мисле да овај модернистички споменик не одговара старинском изгледу града. Директор Колумбовог музеја у Ђенови такође сматра да оваквом споменику нема места ту.

Насупрот овим „конзервативним” погледима, млађи уметници су одушевљени спомеником, и тврде да је он велико уметничко дело али га не треба поставити у старом граду, него у модерној четврти крај обале, где се одржавају и велике међународне изложбе.

АЈНШТАЈНОВО ТУМАЧЕЊЕ

Замолили Ајнштајна да у неколико речи објасни шта је то релативитет.

— Шетам ја једног дана, — поче велики научник — са једним слепим пријатељем и упитам га хоће ли да попијемо по чашу млека.

— Шта је млеко?

— Бела течност.

— Знам шта је течност, али бело?

— Боја лабудовог перја.

— Да, перје... знам, али лабуд?

— Птица са савијеним вратом.

— Знам шта је врат, а савијен?

— Ја му онда узмем руку, — настави Ајнштајн и кажем:

— Сад је права, — па је савијем и додам: — А кад је поставим овако онда је савијена!

Лице мог слепог пријатеља се разведри и он рече:

— Сад знам шта је млеко!

»ОПАСНО« СЕЛО

Покрај пута стоји велика табла на којој, на немачком језику пише крупним словима: Hungriger Wolf, што у преводу значи „гладан вук”. Нека опомена? Не. Путем се може слободно пролазити, без бриге се може шетати по шумарцима који се простиру лево и десно од друма. Јер, „Гладан Вук” је име једног села које се налази на средини пута између немачких градова Ицехоеа и Ренденбурга.

СЛЕПАЦ И ХИЉАДУ ИМЕНА

Крајем 17 века живео је у Хановеру, у Немачкој, неки учитељ по имену Лаборијус. Овај учени старац, који је изгубио вид још док је био млад, имао је изванредно памћење. Сваки говор који би само једном чуо могао је да понови од речи до речи. Он је такође био у стању да без погрешке понови листу од хиљаду имена или бројева које би му неко једном прочитао, и то не само истим већ и обрнутим редом.

МАНИЈЕ великих људи

Сваки човек има понеку манију, велику или малу. Ни највећи умови и најчувенији људи нису ослобођени њих. Штавише, код генија су често оне још израженије.

Капут „бележница“, компоновање на мердевинама...

Античка историја пружа нам прве податке о томе. Познато је да се Хераклит увек смејао, а Демокрит није престајао да јечи. Чак и деца знају да је Диоген цео живот провео у бурету где је његова светиљка стално горела. Алкибијад је имао чудну страст да вечито узбуђује размажене Атињане својим чудним поступцима. Тако је за једног пса дао 7.000 драхми само због његовог чудесно лепог репа а затим му га је пред одушевљеном гомилом отсекао. Један од шефова стоика, филозоф Кризип, осећао је одвратност када се људи пред њим клањају и снисходљиво понашају. Ово се код њега временом претворило у манију тако да је падао у несвест ако га неко само сувише љубазно поздрави.

Разне особености у одевању претстављају најчешће маније. Тако је Петрарка увек носио кожни вестон по коме је исписивао своје мисли. Рукави и груди су му били ишарани белешкама и стиховима. Милтон је деценијама носио свој стари вунени капут а Гребијон, обучен у масно и прљаво одело, компоновао је на мердевинама. Насупрот њима, Буфон се сатима припремао пре него што би узео перо у руке. Седао је за радни сто најелегантније обучен, напудрован и с мачем о боку. Његове блиставо беле чипкане манжете ушле су у причу. Мирабо је увек радио у грчу, чупао косу, гужвао панталоне и капут. Гарибалди је увек носио црвену, револуционарну кошуљу по којој је био чувен као и Наполеон са свог сивог реденгота.

Грозница због рибе, чарапе по азбучном реду...

Теофил Готје је познат по својој црвеној хаљини и капици, а Дима-син по панталонама зуава и фланелској кошуљи. Сарду је од јутра до мрака носио свој сомотски бере па га није скидао чак ни за време спавања. Копе је увек носио црвени капутић а Толстој сељачко одело.

Неки људи су осећали неодољиву пријатност према мирису цвећа. Госпођа де Стал била је најстраснији поклоник мириса цвећа и шароликих пољских боја. Њу су целог живота будили свеже узабраним цветом.

Животиње су исто тако биле повод манијама разних великих људи. Еразмо је добијао грозницу чим угледа рибу, Амброаз Паре и Алфред де Мисе су дрхтали целим телом при самој помисли на јегуљу, лорд Роберте и Абдул Хамид су се од најмање мачке плашили као од пустињског лава. Кардинал Ришеље, Франсоа Копе и Рошфор су живели окружени десетинама мачака а Ламартин је био заљубљен у свог хрта који је увек спавао крај његових ногу.

Јулије Цезар се више плашио громова него свих непријатељских легија и то је био главни разлог што је своје чело украсио ловоровим венцем.

> **Манија је облик душевног обољења, које се јавља периодички и на разне начине: бес, настраност, страст за нечим и томе слично. Узроци болести често нису познати, а неки мисле да је болест и наследна. Занимљиви случајеви маније код великих људи, често су поменути у њиховим биографијама, а о њој се одавно пише у већим и мањим написима по новинама, часописима итд. Неоправдано јој се придаје претеран значај при стварању, а поуздано се не може рећи ни да ли су сви случајеви тачни.**

Малерб је и лети и зими облачио по више пари чарапа. Да би знао којим их редом облачи и да не би на једној нози имао више а на другој мање чарапа обележавао их је словима по азбучном реду. Песник Роберт Браунинг је сва своја дела написао у својој радној соби. То није била никаква случајност, јер је добијао инспирацију само кад би протурио стопало кроз рупу коју је нарочито за то провртео у ћилиму. Романсијер сер Џилберт Паркер је своје романе диктирао једино везаних очију. То је био начин да се потпуно концентрише и оспособи за рад. Касније је причао да се за такав начин рада угледао на Хенрија Ирвинга.

Писање на више столова и на разним хартијама

И други су били робови чудних радних навика. Тако је Кижа могао писати само када легне потрбушке а Монтењ се затварао у једну стару кулу у коју је био забрањен приступ. Нокти Блеза Паскала су после сваке шетње били помоћу чиода ишарани калиграфски написаним текстовима јер је то био једини начин да сачува од заборава своје генијалне мисли рођене међу крошњама дрвећа.

Викторијан Сарду је могао писати само на дебелој и мало рапавој хартији нарочито направљеној за њега а Александар Дима-отац је писао на табацима плаве, коцкасте хартије од 40 сантиметара. Тјер никада није могао писати на белој хартији. Барби д'Оревији је истовремено писао плавим, љубичастим, црвеним и зеленим мастилом и сви његови рукописи су живописно ишарани разним бојама. Волтер није употребљавао разна мастила али је користио истовремено више радних столова. На сваком је стајао понеки његов рукопис или дело и он би, према тренутној инспирацији, ишао од стола до стола и писао. Да би диктирао свом секретару Шатобријан је свлачио чарапе и ципеле и босоног се шетао по својој соби, а Бајрон није могао написати ниједан стих док не би откинуо неко дугме са свог одела.

Балзак је спуштао шалоне и затворен у својој радној соби као какав пустињак, проводио по два и више месеци. Радио је тада по 18 часова непрекидно при светлости четири свеће. Имао је на себи одело од белог кашмира а на глави кадифену капицу коју је само његова мати умела да му скроји. Тек после вечере је Литре почињао да пише и радио до пет сати ујутро. Ноћу су исто тако радили Жорж Сандова, Кармен Силва, Вивијани и други. Виктор Иго је у стваралачком заносу стењао и псовао а знатан број својих дела написао је ходајући по соби и разбацујући листове по поду.

Усред дана пале свећу, семенке и надахнуће...

Велики музичари су исто тако били чудни. Глук је захтевао да се његов клавсен пренесе у поље, међу беле раде и готово увек је компоновао на чистом ваздуху. Бетовен је имао обичај да записује своје музичке инспирације на старим ковертама које је зашивао у свеске или на комадићима новинске хартије којих су његови џепови били препуни. Паганини никада није повлачио гудало преко жице пре него што би испруженом руком начинио свечани лук кроз ваздух.

Амброаз Тома је радио у кревету са навученим завесама а Декарт, Лајбниц, Гете и Зола су усред дана радили при светлости свеће. Росини је многе своје композиције написао у постељи. Ако би му неки исписани лист пао на под мрзело га је да се сагиње и исписивао је целу нову страницу. Бјернсонов мозак је био потпуно празан ако његови џепови нису били напуњени семенкама које је бацао свуда уоколо док се шетао по соби. Чинило му се да мора да сеје да би његове идеје могле ницати.

Многим ауторима је за њихово интелектуално надахнуће било потребно надражујуће средство. Лајбниц, Доницети и Балзак су пили кафу из тањира, Шуберт је готово све своје лепе сонате компоновао уз чашицу вина, Хендл је у пијаном стању исписао многа своја најбоља дела а Едгар По је повазданl био пијан и најзад је полудео. Полудели су исто тако и Ниче, Мопасан и Шуман.

Неки аутори су патили од маније гоњења. Тасо је свуда видео заседе и недељама је бдео над својим хартијама плашећи се да му их неко не украде. Русо је мислио да га увек шпијунирају.

Пустиња се шири

Десетог маја 1934, у Чикагу се догодила паника равна оној кад је 1871 избио незапамћени пожар. Огромни сиви облаци са Запада потамнели су небо и за свега неколико сати град је био прекривен са неких 12 милиона тона земље коју је ветар подигао са оближњих житних поља. Из Новог Мексика, Тексаса и Аризоне стигле су сличне, узбудљиве вести. Свуда се јак ветар окомио на раније плодне терене које је седмогодишња суша претворила у слојеве прашине.

Што није стигао да уради ветар, наредне године је довршила вода. Кише и таласи реке Мисисипи однели су на дно Мексиканског Залива око милијарду тона наноса плодне земље и на стотине хиљада америчких пољопривредника је осиромашило. Тако су грађани Новог света први пут осетили на својој кожи шта је то ерозија.

☆

За протеклих сто година готово четвртина плодних површина наше планете постала је неплодна, што чини област отприлике осамдесет пута већу од Југославије. Специјална комисија УНЕСКО-а установила је да пустиње освајају терене на свим континентима. У Новој Каледонији, у Обали Слоновача, у Аустралији, на Мадагаскару. Исто стање је у Родезији и Анголи, у Мексику и Јужној Америци. У Бразилији пустиња се повећава брзином од десет километара годишње. У неким земљама, истина, то износи свега пет сантиметара за годину дана, али црвенкасте мрље све су чешће на географским картама света. И Нил, Жута Река и Ганг односе сваке године у море на милијарде тона добре земље.

Стручњаци за ова питања не могу да се ослободе помисли да данашњи свет можда иде путем ишчезлих цивилизација. Нису ли Средњи и Блиски Исток сада први на удару? Да ли наше модерне, лепе градове не чека судбина Ниниве и Вавилона? Како ће се хранити будући свет на пренасељеној земљи? Јер, исхрана човечанства заснива се на крхкој основи: на хумусу, чији је слој дебео једва неколико десетина сантиметара.

Црница или хумус, ствара се дуготрајним труљењем материја биљног порекла и захтева стално обнављање. Права „биолошка творница“ — хумус је услов плодности земље. Он биљкама даје азот, органске материје и минералне соли без чега им нема живота.

Није тако давно откривено да земља постаје неплодна услед злоупотребе обрадивих површина као и услед разних пустошења атмосферских непогода. Први чин оголења земље почиње нерационалном сечом шума која је, изгледа, човеку урођена. Њоме се баве и најпримитивнија племена и најцивилизованији народи. А уништење шума увек се оправдава „непобитним“ разлозима. Од секира римских војника па до данас посечено је у Европи непроцењив број дрвета. Зато што се шума уништава, све је мање хумуса и све више необрадиве земље. Према једној стручној процени из 1949, само у Француској има четири и по милиона хектара неплодне земље услед сече. Њој се придружује непажња. Једна једина цигарета необазривог шетача може да проузрокује велику штету. Те исте, 1949 године, у Сједињеним Државама било је 193.000 шумских пожара. У Немачкој годишње изгори услед непажње око 250.000 кубних метара дрвета.

У тропским областима шуме се повлаче пред плантажама.

У земљама са умереном климом највише тамани дрво индустрија хартије. Светска производња хартије гута 2 милијарде кубних метара дрвета годишње. Према једној статистици коју је објавио УНЕСКО, природа даје свету годишње око 10 милиона тона новог дрвета, а само за производњу новинске хартије троши се 12 милиона тона! Ево једног места из тог извештаја које показује „прождрљивост“ дневне и недељне штампе.

„Осмог јула 1954, тачно у 7 часова и 45 минута, дрвосече су засекле првим ударцима три четинара у једној шуми у Вест фалији. После непуна два сата, четинарима је механичким путем огуљена кора, исечени су на комаде и прерађени у кашу. У 10 сати и 45 минута изишли су из творнице у облику новинске хартије. У 11.45 први примерци једног дневног листа штампани на овом папиру већ су били у продаји. Четинарима је дакле, било потребно 24 године да порасту и да се оспособе за индустрију, а само неколико часова да се претворе у дневни лист. То је судбина милиона стабала“.

☆

Пошто је одавно напустио шуму и прешао да живи у насељима, човек је изгубио и смисао за природу. Заборавио је да све што живи у њој тесно је повезано и зависно једно од другог.

Човек не пустоши само у биљном већ и у животињском свету. Било зато што их је сматрао штетним или што му се свиђало да их лови, а биле му потребне, он је уништио многобројне врсте животиња. Од почетка 19 века до данас људи су уништили око 70 врста сисара а 600 других врста налази се на путу истребљења.

Често уображавамо да заводимо ред у природи у којој влада анархија. Уствари, ми је најчешће стварамо сами. Једном приликом, познати научник доктор Швајцер је изјавио:

— Пратим свуда у свету трагичне последице човекове борбе против инсеката. Очајан сам због таквог рада. Савремени човек више није у могућности ни да предвиди ни да предупреди последице. Свакодневно уништава тло од кога добија живот и он и све што је живо око њега.

ЧУДА МОГИЛНОГ ЈЕЗЕРА

Много је језера на Земљи. Нека су слатководна, друга слана, а има их и са сланастом водом. Једно је, међутим, јединствено у свету — у њему има и слатке и слане воде, и слатководних и морских риба. То језеро зове се Могилноје, а лежи на далеком северу, на острву Кињдину које са истока затвара улаз у Колски Залив, у чијем је врху град и лука Мурманск.

Могилноје Језеро није велико: површина му износи само девет хектара, а највећа дубина свега 16 метара. Елиптичног је облика. Од мореуза који одваја острво Кињдин од копна дели га природни пешчано-шљунчани насип широк 60—70 а висок 5—6 метара изнад мора. За време плиме морска вода пролази кроз тај насип, јер је тада ниво језера за четири метра нижи од морског. Обрнута је појава приликом осеке, када ниво језера постаје виши од мора, па језерска вода отиче кроз насип у море. На тај начин Могилноје Језеро има своју плиму и осеку са колебањем нивоа до 68 сантиметара. И на осталим језерима крај обале мора запажена је појава плиме и осеке, али са далеко мањим порастом и опадањем нивоа.

Посебан парадокс Могилног Језера претставља његова вода. Површински слој, дебео 3—5 метара, има потпуно слатку воду која потиче од малих потока што се уливају у језеро. Међутим, испод пет метара вода нагло постаје слана и близу дна у једној тони има 32 килограма соли, управо свега 3 килограма мање него што има море са друге стране насипа. Ти слојеви слатке и слане воде се уопште не мешају. А да такво стање траје већ много векова доказују и становници Могилног Језера.

У површинском слоју живе типични слатководни организми, какви се могу наћи било у коме другом језеру. Непосредно испод њих, у сланој води живе типични претставници мора: више врста мрких и црвених алги, различити сунђери и слично. Међу њима су најтипичније две врсте риба, нарочито мали бакалар. Он се толико разликује од бакалара из отвореног мора, да га је ихтиолог Дерјугин описао као самосталну подврсту — Gadus callarias kildinensis. Мали бакалар проводи сав свој живот у овом језеру, чији је заробљеник постао пре много столећа. Очигледно је да је Могилно Језеро некада било морски залив, који се одвојио од мора при издизању острва Кињдина. Његов живи свет наставио је да се развија у новим условима, па је тако настао и мали бакалар.

У најдубљим слојевима Могилног Језера нема живота. Његова вода је ту пуна сумпорводоника који се развија при распадању остатака организама који живе у језеру.

ВЕОМА СТАРО

Скијање је веома стар начин путовања. Научници у Норвешкој и Шведској су пронашли скије од пре 4000 и 5.000 година. Још од око 1200-те године наше ере шведски војници су се служили скијама за зимске акције. Скијање је постало спорт тек у деветнаестом веку.

ЗАНИМЉИВ ОПИТ

Да ли се код мајмунчета-бебе љубав према мајци јавља само због тога што га она храни? Група лекара са америчког медицинског факултета у Висконсину извршила је занимљив опит да би се добио одговор на ово питање. Посматрали су осам мајмуна-беба, које су одмах после рођења ставили у посебне кавезе. У сваком су биле по две мајке-мајмунице — прва начињена од голе жице, са стилизованом главом и боцом млека на грудима а друга готово потпуно иста, само још и „одевена" у материју сличну крзну. Мајмунче је лако могло да приђе и једној и другој „мајци" и да се храни код које хоће.

Убрзо су сви мајмунчићи готово искључиво „сисали" млеко „одевене мајке". Чак су напуштали загрејани под да би се приљубили уз њено топло „тело". Већ по томе се могло закључити да љубав према мајци не наступа само због хране.

Опит је настављен на тај начин што је у кавезе стављен механички медвед који удара у добош. Бука је требало да их уплаши и заиста, чим би се „медвед" појавио, они су сви бежали само у наручје „одевене мајке". Дакле на љубав мајмунчета не утиче једино храна, већ и додир, а исто тако и осећање заштите и безбедности које она пружа. Нови опити су то још боље потврдили

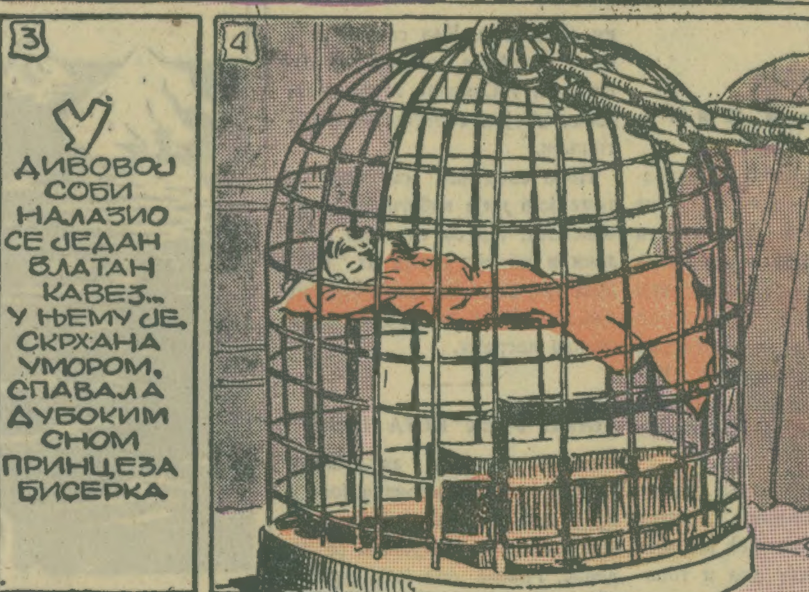
Кад год су у кавезе уношени предмети који су могли да уплаше мајмунчиће они су прилазили „одевеној мајци" уз њу се прибијали, па онда тек пажљиво прилазили тим новим стварима да их разгледају. Кад би лекари „одевену мајку" изводили из кавеза, мајмунчићи се нису усуђивали да приђу непознатим предметима јер „неодевена мајка" их није могла охрабрити.

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

ПО МОТИВИМА ИЗ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

Од памтивека...

ПОСЛЕ ДОБРОГ ЛОВА И ДОГОВОРА ЛОВЦИ СУ ОДЛУЧИЛИ ДА КРЕНУ ДАЉЕ

Најскупља од свих животиња је мала сибирска куна позната под именом зибелин (Mustela zibelina). Један крзнени капут од зибелина стаје 60 до 80 милиона француских франака. То је огромна цена јер бунда од чинчиле вреди 30 милиона, од визона три, а астраханска пола милиона франака.

И САД СЕ КОРИСТЕ СТАРЕ ЗАМКЕ

Много је писано о одважним траперима са Аљаске који лове беле лисице и оријашке гризли медведе. Међутим, много мање се зна о вештим ловцима с Камчатке и из Сибира који хватају скупоцене сибирске куне — зибелине, као и о самим њима.

Прастара легенда

Лепо крзно одувек је било знак раскоши. Прастара легенда о Златном руну доказује да су још стари Грци били спремни да жртвују многе животе за свега једно крзно. И у средњовековној Европи оно је претстављало луксуз па су нека крзна могли носити само чланови краљевских породица. Калуђерима је било оно уопште забрањено. Друштвени положај људи се ценио по количини и врсти крзна која су имали. Колико су она цењена види се најбоље по томе што је крзно хермелина убрзо постало симбол судиског позива и арбитри су га облачили увек када су делили правду. Крзно зибелина је одувек сматрано као најлуксузније, како се види и на многим грбовима, дуго сматрано за искључиву краљевску привилегију. Сибирска куна живи само на Курилским Острвима, полуострву Камчатки и на крајњем северу Сибира, значи врло је ретка па зато и скупа.

Зибелин је велики 40 до 55 сантиметара али 20 отпада на реп. Најкрупнији живе на Камчатки, мањи су из Трансбајкалије а највише цењени они из Јакуцке Области и слива Јенисеја. Леђа су им црнкаста, врат и бокови мркоцрвенкасти, образи сиви, њушка црносива и грло црвенозлатасто. Сибирске куне имају најфиније, најсјајније и најдебље крзно. Живе у бескрајним и непроходним сибирским шумама познатим под именом тајги, међу боровима, јелама и брезама. Преплашени од људи који их вековима лове, зибелини дању живе под земљом у рупама које ископају међу корењем дрвећа а ноћу излазе у лов. Мада мали они су необично крвологни и тамане веверице, птице свих врста, глодаре па чак и зечеве. Одлични су и риболовци. У јесен сладе зрело воће. Женка сваке године рађа два до пет младунаца који за четири-пет месеци одрасту. Међутим, да би дали потомке потребно је да уђу у другу годину живота. Зато се не множе брзо и пред рат су били готово сасвим потамањени.

Уместо новца — кожице од зибелина

Вредност овог крзна била је позната још у старо време. Руски амбасадори који су били чувени по својој раскоши нису са собом у иностранство носили новац већ кожице зибелина. Једна хроника из 1595 године вели да је руски амбасадор Велијаминов пошао из Москве за Беч с товаром од 40.000 зибелина! Уместо пореза у новцу руски цареви су радо примали крзна сибирске куне. Дивљих животиња било је тада у тајгама у изобиљу и ловци с Камчатке су се потсмевали „глупавим“ козацима који су им за једну „безвредну“ кожицу давали блистави нож.

ПОЛАЗАК У ЛОВ

Између два рата у Сибиру је готово сасвим нестало зибелина јер су пред људима умакли у најсеверније, ледене области. Совјетска влада је образовала резервате за зибелине у покрајини Печора и лов је ограничен строгим прописима. Данас он траје од првог новембра до првог фебруара и ловац, само са нарочитом дозволом, сме да улови највише 30 животињица. Нико неће купити крзно ако му ловац не покаже дозволу. Са смучкама на ногама и храном за неколико месеци ловци у групама одлазе у лов.

Некад су се за лов на зибелине употребљавале клопке а сада се ловци радије користе дресираним ескимским псима који изненаде дивљач у склоништу и гоне је све док се она не сакрије у крошњи дрвета. Затим се испод њега постави мрежа, оно се стресе и зибелини као зрео плод падају ловцу у руке.

Совјетски зоолози на Уралу и на крајњем истоку образовали су нарочите центре за испитивање живота ових куна. Професор Мантојфел који их је у центру Пулхино недалеко од Москве проучавао још од 1932 године успео је недавно да постигне размножавање ових дивљих животиња у заробљеништву. Нажалост сви зибелини знатно заостају у погледу лепоте крзна за онима из дивљине сибирских тајги. Тако су на сајму одржаном у Лењинграду прошлог јула за неколико часова странци разграбили више хиљада њихових кожица по 200.000 француских франака комад. Сасвим је разумљиво да цео капут од овог крзна мора стајати много јер је за њега потребно око 100 кожица.

Стална опасност...

У последње време све се више говори о опасности која прети човечанству од радиоактивних отпадака потопљених у челичним сандуцима на океанско дно. Овоме се придружила и опасност од 80.000 Хитлерових граната напуњених отровним гасом, што је требало да му послужи као „тајно оружје“, које, срећом, није успео да искористи. Британски командоси су успели да открију ово складиште на окупираном подручју у Мунстеру. Само делић милиграма овог отровног гаса довољан је да проузрокује смрт било ког живог бића и организма. После рата, гранате су пренесене једном лађом и једрењаком до обале Источног Мора недалеко од Фленсбурга и заједно са њима потопљене.

Слана морска вода већ 14 година разједа алуминијумске детонаторе на овим гранатама. Зато постоји стална опасност да нека од њих експлодира и проузрокује експлозију осталих. Услед тога би се затровао читав западни део Источног Мора.

Опасан товар на дну мора све је више предмет скупштинских дебата у Бону и Шлезвинг-Холштајну. И једни и други посланици захтевају да се он отстрани, али бонска влада није показала велико интересовање за то. Сматрала је да ће се тог посла прихватити Данска крај чијих обала се он налази. Дуго је тражен неко ко би био надлежан за његово уклањање, па су коначну реч дали правници: Западна Немачка као наследник Трећег Рајха дужна је да ове бомбе уклони.

Бонска влада је онда купила стари брод-трампер „Аугуст Петерс“ и рониоци већ извлаче бомбе са морског дна и товаре их у њега. На броду стручњаци обезбеђују детонаторе, а потом се гранате стављају у челичне сандуке и заливају бетоном, како би биле херметички затворене. Кад све гранате буду извађене трампер ће отпловити у Северно Море и тамо са својим теретом бити потопљен.

Неки скептици сматрају да тиме још није избегнута свака опасност, јер су сандуци ипак лаки и морски песак их неће покрити, већ могу таласи да их даље ваљају и проузрокују, можда несрећу.

НИЈЕ УВЕК ИСТА БИЛА

Стопа као мера за дужину почела је да се користи још у касно камено доба, а у неким државама задржала се до данас. Раније, она није означавала једну исту дужину. У осамнаестом веку постојало је 280 варијација за дужину стопе. Данас она износи 30.48 сантиметара.

УПЕЦАНА ПЛОВКА

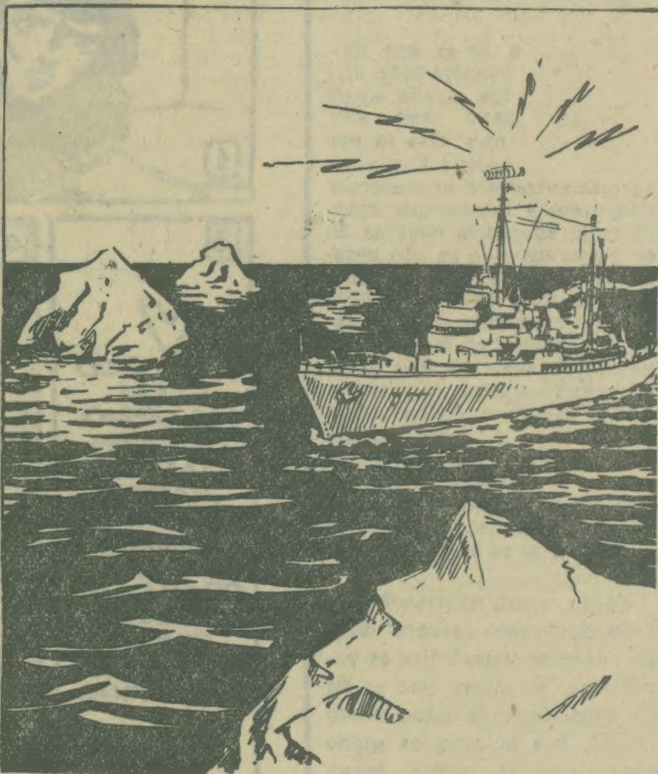
Није тешко замислити колико је било изненађење жене једног риболовца из Бамберга кад је овај, уместо рибе, из своје торбе извукао велику пловку. Сатима је овај стрпљиви пецарош седео на обали Мајне, али ниједна риба није дошла чак ни да омирише мамац на његовој удици. Најзад је он, изгубивши стрпљење, бацио свој пецачки прибор на траву и отишао у оближњу гостионицу да свој бес спере једном чашом пива. Кад се вратио по своје ствари, дочекали су га уплашени и болни крици једне дивље пловке. Наиме пловка је нашла црва који је као мамац био стављен на удицу и прогутала га заједно с њом.

ГОДИНЕ 1752...

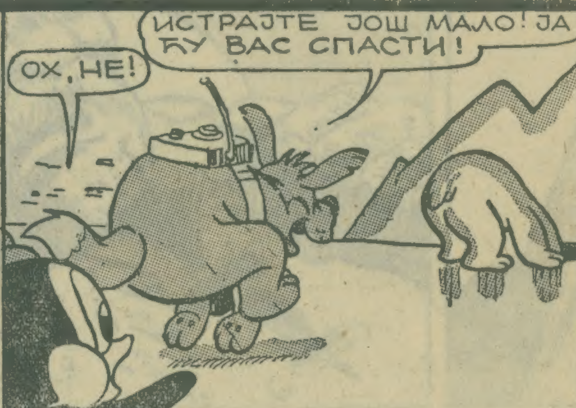
Захваљујући свом чувеном експерименту са змајем, 1752 године, Бенџамин Франклин је доказао да је гром уствари електрицитет, а да се облак који га ствара понаша као динамо теран ветром.

Ниједан случај

Захваљујући „Међународној патроли за контролу кретања леда” која редовно даје извештаје о кретању ледених брегова у Алтантском Океану, није се догодио ниједан удес у оним деловима океана које она контролише после страдања брода „Титаник” 1912 године. Неколико нација деле трошак око ове патроле.

СИМА ЗИМА И БЕРНАРДИНАЦ

БРАЋА ГРИМ

Народна књижевност, не само наша него и у другим земљама, претстављала је у доба романтизма најинтересантнију област за проучавање, доживљавала је своју ренесансу.

Настала у дубинама народне душе она је морала да носи све елементе карактеристичне баш за тај народ и зато је значила за људе који су умели да је схвате — непроцењиво благо. Али њега је требало прикупити, средити, објавити да би послужило и другима.

Гримов закон и Гримове бајке

У Немачкој су се на том послу нарочито истакла браћа Грим — Јакоб (1785—1863) и Вилхелм (1786—1859). Иако су по жељи родитеља студирали права у Марбургу њихова потпуна наклоност је била на другој страни — волели су књижевност. Доцније су постали професори Гетингенског а затим Берлинског универзитета и чланови Пруске академије наука.

Старији брат се нарочито занимао радом у области језика: написао Немачку граматику где је поставио извесна правила позната као Гримов закон. Затим је објавио Историју немачког језика (1848), издавао средњовековне текстове и правне старине, изучавао словенске језике. Заједно са братом прихватио се обимног посла на изради Немачког речника који је из штампе почео да излази 1852 а издавање су наставили, после његове смрти, млађи сарадници.

Али оно што је свет упознало са браћом Грим то је њихово дело познато као Гримове бајке. Дуго година они су сакупљали у свом народу прво песме, које су чак и руком преписивали, а затим приче и оне најинтересантније објавили, у збиркама од којих је прва изишла 1812, а последња 1814 године.

Међутим они су и нама блиски јер имају заслуга за нашу народну књижевност. Јакоб од 1808 приватни библиотекар у Каселу, као учесник на Бечком контресу 1814—15 имао је прилике да се упозна са нашим језиком и да се заинтересује и за књижевност.

Бележи тачно како се чује у народу

По угледу на Јакобово циркуларно писмо, уствари апел за прикупљање народних умотворина, са упутством да се бележе тачно како се чују у народу, од пастира, рибара, рудара, жена и деце, старијих људи, упутио је из Беча 1815 године и Копитар позив на сарадњу Вуку Караџићу. Иако је било људи који су тај посао сматрали као „спрдњу и беспослицу“ Копитар је знао да „кад Срби своје народне песме боље познаду онда ће се и заслуга око тог посла достојно ценити“. Међутим доцније, и сам Грим директно утиче на Вука да ради у том смислу и чак је незадовољан ако посао иде споро.

Чим је Вук завршио рад на српској Граматици и Речнику, Копитар је пожелео да се преведу на немачки како би послужили као уџбеник за српски језик. У Темишвару је Граматику превео Тирола, а Вук је рукопис понео у Лајпциг ради штампања. На молбу Копитареву Јакоб Грим се примио редиговања рукописа иако се плашио „да сав или бар део рамена не упадне у бездан из кога се неће моћи искобељати“. Међутим он је учинио само неке примедбе и исправке и достојно обавио посао.

Први сусрет Вуков са Гримом био је тек 1823 године. „Како сам имао срећу у Каселу се с вама видјети и упознати“ — пише Вук у посвети својих „Приповедака“ (1821) Гриму. Том приликом Грим га је примио „као и српске народне пјесме“ и жалио што га у својој тесној кући није могао боље угостити. Али његово писмо упућено Гетеу и његов превод песме „Деоба Јакшића“ довела је Вука у Вајмар великом песнику. Још 1814 Вук је своју „Малу простонародну славеносербску пјеснарицу“ коју је превео Копитар, послао Гетеу са оваквом посветом: „Највећем Нијемцу... један Словен“.

Вук у посети код Гетеа

Осам дана проведених у Вајмару „били су најсрећнији дани живота мога дојакошњега“. Јер Вук није могао да заборави Гетеове речи када га је примио насред собе и показао му, већ дан раније примљено и отворено Гримово писмо и новине са његовом рецензијом о Граматици као и његов превод „Дијобе Јакшића“:

— Видите да нијесте ви данас први пут у мојој соби.

Ту је упознао и велику кнегињу Марију Павловну, херцогињу Вајмарску, којој посвећује прву збирку песама надајући се да ће се за њих заинтересовати и сам Гете и написати бар приказ ако их не и превести. А Гете је већ био раније превео Хасанагиницу и убрзо се сада у његовом часопису „О уметности и старини“ појавио Вуков „доста храпав“ превод „Смрти Краљевића Марка“ и Гримов „доста брзо састављен“ превод „Деобе Јакшића“. Гете је нарочито ценио наше лирске песме и називао их Песмом над песмама.

Другу збирку песама коју Вук зове Страхињић, према Бановић Страхињи, посветио је грофу М. П. Румјанцову, а трећу коју једноставно зове „Сестрић“ према личности из „Женидбе Максима Црнојевића“ — кнезу Милошу Обреновићу. „Ја нијесам могао мислити да Грим оволико зна српски. Он преводи пјесме увелике“ и „Грим већ „Сестрићу“ прави операције“ — била су обавештења Вукова Копитару. А Грим је заиста због српских народних песама и приповедака научио српски. „Зидање Скадра на Бојани“ сматрао је најдирљивијом песмом свих народа и времена а, сем Хомеровог епа, да се не може ништа мерити са српском народном поезијом, па је замерао Европи што више не цени то.

Страх од „неувежбаног пера“

Јакоба Грима нарочито су интересовале наше народне песме, док је други брат сматрао да су наше приповетке боље и да заслужују прво место међу свим словенским народним приповеткама. Зато они инсистирају да се и једне и друге преводе уколико они сами, заузети другим послом, не могу. Тако се као преводилац наших епских и лирских песама појављује млада Тереза Албертина Луиза фон Јакоб позната као госпођица Талфј (псеудоним начињен од почетних слова њеног имена), која своје преводе шаље Гетеу на углед. Они су сачувани у Гетеовом и Шилеровом архиву у Вајмару.

Па и Вукова кћи Мина, иако се плашила грешака „свог неувежбаног пера“, преводи, поред песама, и целу збирку приповедака које је Вук прикупио 1848 године и посветио „Славном Нијемцу Јакобу Гриму“ молећи га да напише предговор „да би извео српске приповетке пред шири свет“. И он се одазвао и написао га за овај „миришљави венац српских бајки“ који је, преведен, посвећен Јулији Обреновић. Превођење српских народних приповедака управо и почиње овим Мининим преводом која је познавала немачки сасвим добро а имала оца који јој је помагао својим изврсним знањем српског. Превод је био и књижеван и тачан па је њиме био задовољан и један и други Грим, иако је Јакоб сматрао да ниједан превод не може да не оштети оригинал. Чак и доцније, 1875 године, три српске народне приповетке у Минином преводу унете су у „Прву немачку читанку за гимназије“.

Није праштао ни брату

Читав рад браће Грим на прикупљању нарочито народних приповедака, и у својој земљи па и код других народа (у Шведској Норвешкој, Финској, Италији, Албанији, Влашкој) био је усмерен ка упоређивању истих тема, мотива, појединости — да би доказали како је све потекло из истог извора, у прадавно доба. После је тек сваки народ из тог неисцрпног „бунара“ узимао оно што одговара њему. Ти разлози су довели браћу Грим и до наше народне књижевности која се уплела у широко ткиво њихових паралела. Зато је Јакоб захтевао да се бележи

све „онако како се чује“, па није праштао ни брату који је у сваком издању покушавао да понешто улепша и поправи. Хтео је да све буде верна копија народног духа да би се одатле могла проучавати историја и народна култура.

Али њихово схватање да је народна књижевност производ најпримитивнијег колектива који цивилизација није дотакла, никако не може бити тачно. Јер и та заједница је била састављена од људи, оних који су први певали или причали, дакле иако неписмени, били уметници и други их после допуњавали. Њихова дела су прихваћена као народна а ова су доцније опет утицала као инспирација за нова уметничка стварања.

Романтичари и првенствено филолози браћа Грим у оно време нису умели да сагледају ни социјалну функцију ни класни карактер народне књижевности, иако су осетили да она претставља прави драгуљ коме треба одати признање.

СУЈЕТА

После концерта једног доброг виолончелисте, познати француски критичар написао је похвалну критику и упоредио извођача са славним Паблом Казалсом.

Истог дана виолончелиста му се јавио телефоном:

— Дакле, то је дивно! Ви сте ми јутрос причинили највећу радост у животу... Уопште не умем довољно да вам захвалим. Упоредити ме са Казалсом! Ах...

Узвик му је остао да лебди између неба и земље. Затим ћутање, тако да се критичару учинило да је веза прекинута, па је упитао:

— Хало, хало, јесте ли још на линији?

— Па, наравно... само, размишљам... Реците ми... Не бих желео да вам се моје питање учини неумесно или лудо...

— Само кажите!

— Овај, јесте ли скоро чули Казалса?

— Не.

— Морам вам рећи, знате, да је он много попустио...

Сада је критичар занемео и спустио слушалицу.

То је као кад се неки говорник упореди са Демостеном, а он одврати: „Драги мој, али ја говорим лако, и никад нисам осетио потребу да пуним уста каменчићима!“

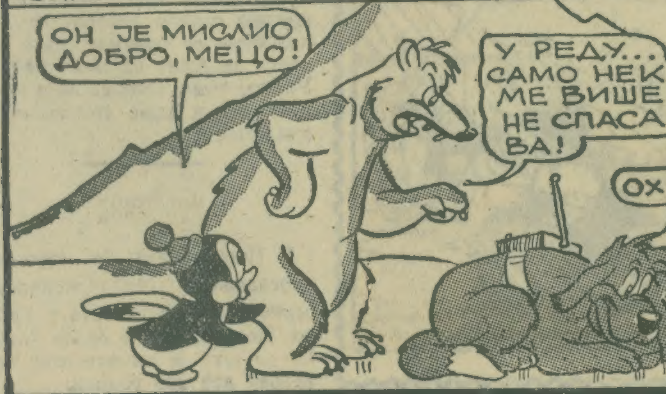
Ни највеће похвале каткад нису довољне људској сујети, и могу је оставити хладном као камен. Има и таквих људи који о себи мисле лепше него што би и највећи ласкавац могао срочити.

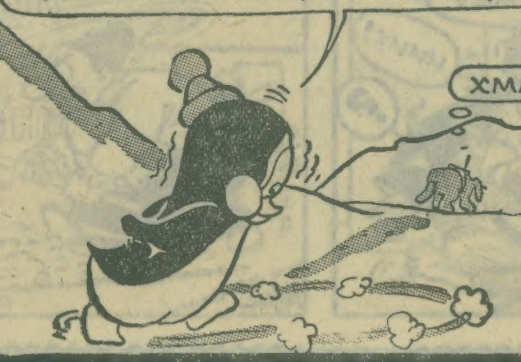
Ова прича се наставља две године касније. Исти критичар је држао предавање пред одабраним малим скупом музичара. Међу њима је одмах спазио и виолончелисту, насмејаног, самозадовољног, како седи у трећем реду. Одмах је одлучио да препріча и доживљај с њим, али наравно мало измењен да не би изазвао скандал.

После предавања критичару су честитали пријатељи, па му је пришао и виолончелиста. Шта ли ће рећи? Међутим, он му је пришао, пружио руку... и честитао!

— Било је дивно! Нарочито она прича о виолинисти. Па то је луд човек... — и у поверењу запитао шапатом: То је „X“... Зар не?

Довољно је било да у причи не препозна себе, па да схвати колико је „виолинист“ нескроман, смешан и да га осуди!

У ОКВИРУ ГОДИНЕ МЛАДИХ ПРИРОДЊАКА

НЕОБИЧНА ПРИЈАТЕЉСТВА

Мачак који као какав паша живи између четрдесет голубова и ужива у њиховом гукању. Петао који будно мотри на своје кокошке стојећи кочоперно на леђима једне срне. Овчарски пас који би растргнуо на комаде сваког оног ко би покушао да учини нешто нажао његовом штићенику — једном зечићу. Све то звучи као бајка, а и јесте бајка из невероватне, шарене и неисцрпне књиге која се зове — природа.

Ко не би поверовао да је у царству бајки кад види јежа како мирно спава међу шапама једне мачке. А то се може свакодневно видети у малој немачкој бањи Хонеф.

Још више би вас изненадила лисица која се игра с јатом гусака као што је то случај у дворишту једног шумског радника у Зигену, такође у Немачкој. А шта да кажемо о чудном пријатељству између младог јелена и једног старог магарца у градићу Фихтелбергу. О необичним пријатељствима између пса и [illegible], пса и јазавца, пса и мајмуна или чак пса и његовог „заклетог непријатеља“ мачке — писано је досад много пута. Али, о томе да мачка може да „другује“ с мишевима, као у Пенсбергу, или са папагајем — не чује се тако често.

Да ли је тврђење да су пас и мачка заклети непријатељи тачно? Постоји ли уопште у животињском царству „заклето непријатељство“? На ово питање научници одлучно одговарају: не. Наиме, опити које су они вршили показали су да у природи не постоје рођени ловци и рођене жртве, убице и прогоњени.

У московском зоолошком врту начињен је кутак који би се с правом могао назвати обдаништем за младе животиње. Ту заједно живе и играју се младунци разних животињских врста: мали мрки и бели медведи поред лавића и младих тигрова, трапаве бебе јагуара поред даброва и јазаваца.

Само, првих неколико дана младе животиње зазиру, боје се и коњу једна од друге. Али, убрзо почињу да се склапају пријатељсва. Пошто су све увек сите њихов нагон за убијањем се не испољава. Четвороноге другове обично раздвајају после пола године, јер су чак и у игри канџе полуодраслих лавова и тигрова сувише опасне за оне њихове пријатеље које природа није обдарила сличним оружјем. Међутим, неке од тих заједно одгајених животиња не „пристају“ на то раздвајање, као што показује пример џиновског лава „Чада“ и пса „Тобика“ који већ осам година живе у истом кавезу.

Необична пријатељства између разних животиња најчешће се склапају у зоолошким вртовима. Тако у зоолошком врту у Келну у истом кавезу живе афричка птица секретар, позната по томе што без милости уништава змије, и један мали мрмот. Најчуднији „пар“, међутим, налази се у зоолошком врту у Паризу: један лос и један мајмун — гибон. Нераздвојне пријатеље кад су одрасли покушали су да раставе на тај начин што су гибона пресе[illegible] острвце одређено само за мајмуне. Међутим лос би [illegible] дана препливао широки јарак којим је острвце окружено да би посетио свог пријатеља. Ово нико не би ни покушао да спречи да је гибон „пристајао“ само на то. Али, он је, чим би лос допливао до острва скакао на његове рогове и тако су се обојица враћали на копно где је мајмун, својим несташлуцима, доводио чувара до беса. Најзад је лос затворен у стају из које није могао побећи, а мајмун заувек враћен на „мајмунско острво“. Месецима је лос био узнемирен: ударао је главом о врата покушавајући да побегне из затвора и нађе свог „пријатеља“.

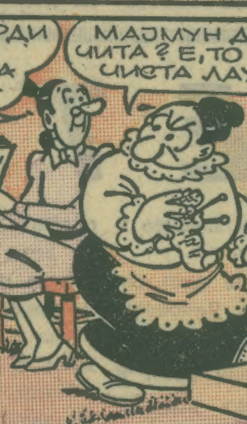
У париском зоолошком врту постоји још један пар чудних пријатеља: тигар и пас који се ни дању ни ноћу не раздвајају.

Велики немачки циркус „Хагенбек“ добио је пре неколико година, као поклон из Етиопије, једног младог лава. Кад су га затворили у кавез, лавић је тако тужно цвилео да га је било тешко слушати. Осећао се усамљен, — закључили су чувари. Како се нису усуђивали да га ставе у кавез с другим, одраслим лавовима, јер би га они, пошто није био њихов „потомак“ свакако убили, дали су му за друга једну кују стару пола године. Намера им је била да животиње касније раздвоје и лавића, кад одрасте, сместе с његовом осталом сабраћом. Али, ту намеру никад нису остварили: лав и куја постали су нераздвојни пријатељи. Ако би она и за тренутак напустила кавез, лав би се узнемирио и стао тужно да завија. Ни она није могла дуго да издржи без њега и увек би се враћала. Кад су чувари приметили да ће куја добити младе ставили су у њихов кавез један мањи у који је само она могла да уђе. Али, ова намера предострожности показала се

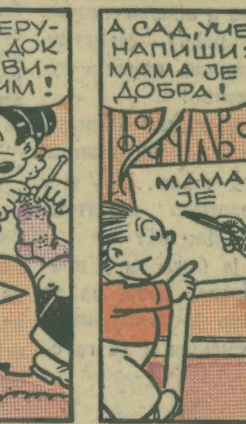

непотребном: лав, сад већ одрастао, не само што није дирао њену штенад, него им је постао права дадиља. Кад су ојачали, псићи су смели да са њим чине све: да га призу за браду, отимају му храну, да се играју његовим репом, једном речи да му се „пењу на главу“.

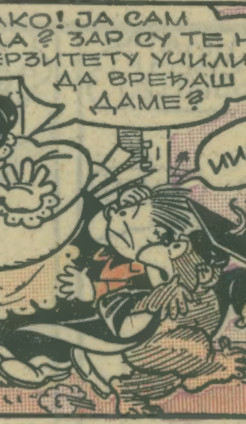
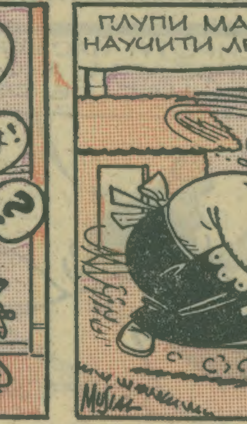
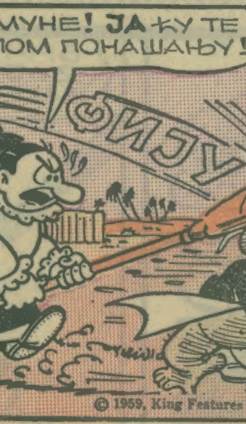

ДВОСТРУКЕ ЛЕСТВИЦЕ

На овим лествицама које је направио неки предузимач у Калифорнији да би убрзао радове на грађевинама, један човек може да се пење а други да силази. Централна греда даје лествицама стабилност.

ДРВО НА »ДВЕ НОГЕ«

У близини молдавског села Ворничена, на падини једне јаруге постале покретањем тла, стоји један стари орах „на две ноге“. Пукотина се отворила тачно испод ораха, тако да се његово стабло располутило, а половине се одмакле једна од друге за више од пола метра. Упркос томе, орах се није осушио, већ и даље доноси обилан плод.

Необично

У Португалији је свечано прослављена 400-годишњица оснивања универзитета у Евори. Необично је у овоме једино то што је универзитет затворен већ 200 година.

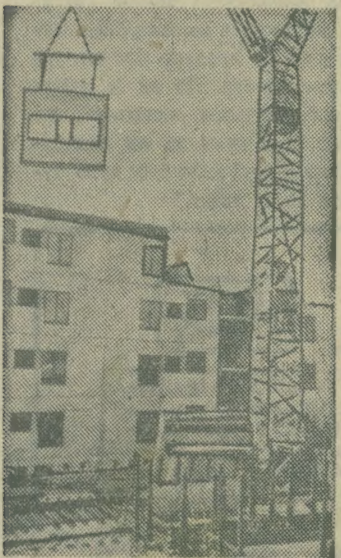
БРОЈЧАНИК НА СЛУШАЛИЦИ

Једна телефонска компанија испробава у приватним кућама и канцеларијама у Њу Брунсвику нове телефоне са бројчаником на дршци слушалице и малим светлом за ноћ. Мисли се да ће ови телефони бити лепши и погоднији за употребу.

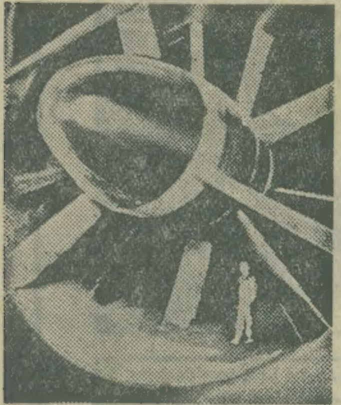
УБРЗАНА ИЗГРАДЊА

Радници у Хамбургу за 24 сата могу да подигну четвороспратну кућу са 48 станова од делова направљених фабрички у Данској.

Вентилатор који ствара олују

Огромни пропелер у једној Фордовој хали у Диеборну ствара „непогоде" да би се испробала издржљивост нових кола у олуји. Краци огромног вентилатора од 7,20 метара у пречнику „производе" ветар који „дува" брзином од 270 км на сат.

»ЈАХАЧ« НА ШИНИ

Мала „гондола" на једној шини је најмањи теретни вагон подземне железнице у Њујорк Ситију, у коме радници за одржавање пруге превозе потребан алат и делове за оправке.

ПОМИРИО СЕ СА РИЗИКОМ

Летети и летети није исто. Бити пробни пилот или онај који се први пут диже у ваздух две су ствари. Сваки лет пробног пилота може да буде пре смрт него живот. Па ипак има доста храбрих људи који уживају у овом позиву иако је тако несигуран.

Пробни пилот Данијел Расел, био је један од људи велике храбрости. Требало је да испроба нови тип једне машине.

— Када сам стао пред машину нисам осетио убод у срце као обично када се везује појас за спасавање и става маска за кисеоник. — каже Расел. Мирно сам погледао писту, прелетео очима по мноштву дугмади и плоча које треба да контролишем. У грмљавини реактора успоставио сам везу преко радија са инжењерима на земљи и спремао се да предузмем последње — да у пуној брзини пређем са земље у ваздух.

Било је тачно 12.25 часова. Авион се налазио на великој висини изнад насеља Либурн. Реактор одједном попусти и престаде да ради.

„То је квар са тешким последицама. — помисли Расел. Авиони на реактивни погон, у облику морског пса, направљени су да парају ваздух потиском њихове турбине. Крила им служе за одржавање равнотеже при убрзању али не могу да се претворе у обичне летилице кад се овако нешто догоди".

Постојала је опасност да се апарат сруши на насеље Либурн, заједно са пилотом пошто авион није имао седиште на катапулт — које се аутоматски одваја. Није било много времена за размишљање. Донета одлука се не може мењати. А да се овакав авион несметано спусти потребна је површина од 2.000 метара.

Испод авиона су се у недоглед пружали виногради. Изненада Расел примети један хиподром поред пута. Трибине, стаза, препоне. Последњи је минут за спуштање. Силазак је сасвим правилан. У последњем тренутку примети препреку — једна запрежна кола. Притисну ручицу и надлете сасвим ниско. Труп авиона од девет тона запара одједном земљиште и неколико пута отскочи као лопта. Само да се не преврне, јер би то било опасно — у резервоарима се налазило преко хиљаду литара бензина. Срећом, чудовиште од алуминијума остаде у нормалном положају и заустави се на крају тркалишта.

Расела су затезали каишеви а осећао је страховите болове. После неколико минута имао је још снаге да смакне каишеве од појаса за спасавање и свуче маску са кисеоником и заштитну капу. Тада отвори врата кабине. У том тренутку су стигла и амбулантна кола и ватрогасци. Али све то није било потребно. Расел је изишао из авиона срећан што је и овај пут остао жив, а и што је спасао невине животе оних који би страдали да је пао на насеље. Одмах је отишао и затражио везу са фабриком и својом кућом.

Данас се он опоравља. Лежи јер носи ортопедски мидер. На питање новинара рекао је:

— Наш позив је исти као и други. У њему има незгода, али ми о њима не мислимо. Кад смо изабрали овај позив помирили смо се и са ризиком.

ПУТ КРОЗ ВАСИОНУ — АУТОБУСОМ

Читав разред једне средње школе из америчког градића Босвика вратио се недавно, заједно са својим учитељем, са кружног путовања кроз васиону. Излетници су прво посетили Плутон, затим Јупитер, одакле су отпутовали за Меркур, потом за Марс и најзад за Венеру. Путовали су не ракетним бродом, већ обичним аутобусом. Наиме, ученици и њихов учитељ обишли су неколико америчких градова који носе иста имена као и нека небеска тела.

Смучање на ливади

За смучарску опрему као што је ова није вам уопште потребан снег, већ једино глатка низбрдна ливада, на којој можете у току целе године да изводите скокове и слалом.

У основи, овај изум је сличан обичним смучкама, али има точкове обложене гумом. Спортисти који имају ове смучке за земљу, тврде да се на њима вози готово исто као на смучкама за снег. Мала гумена направа на крају виљушке омогућује окретање задњег точка за 5 степени улево или удесно.

Путовање на атомским санкама

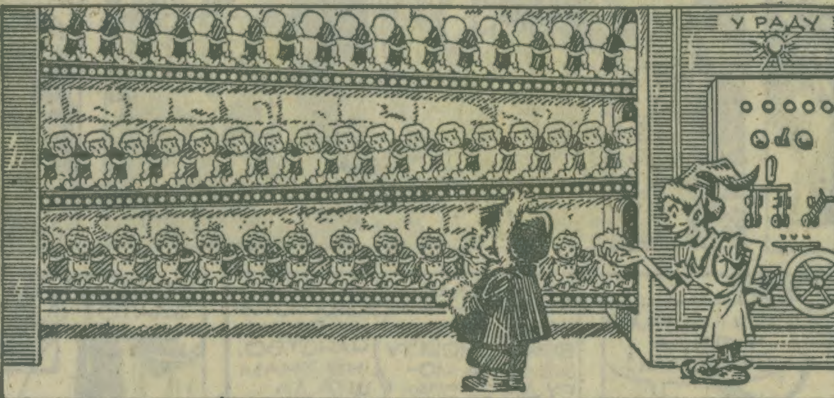
— Ево га! — професор Ги поносно показује пријатељима свој најновији изум. — Назвао сам га Времеплов. — Ески и остали запањено гледају чудну грађевину која личи на скуп огромних књига поређаних у круг. — Да, Времеплов! — објашњава професор Ги — машина која може да вас врати кроз време у који год желите век. Ево, да видите како изнутра изгледа! — Професор Ги је отворио врата и светлост из машине готово их је заслепила.

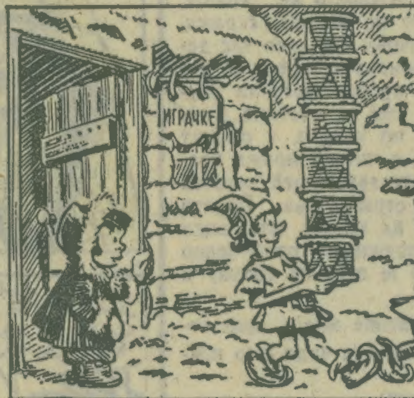
Ески је наједном помислио: Дивно! Можда ћемо помоћу овог Времеплова моћи да однесемо поклоне сиротој деци Старе Жене Која Живи у Ципели из књиге „Приче Мајке Гуске". Да ли ће остали пристати?

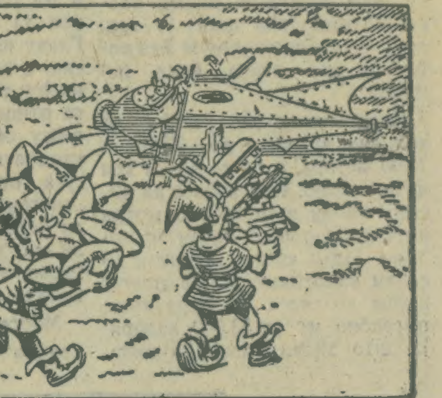

Саопштио је своју замисао Деда Мразу и професору Гију. — Хмм — замислио се научник, — можда се то може учинити. Само, запамтите, рекао сам: можда! Ипак, да пробамо! — Деда Мраз је климнуо главом.

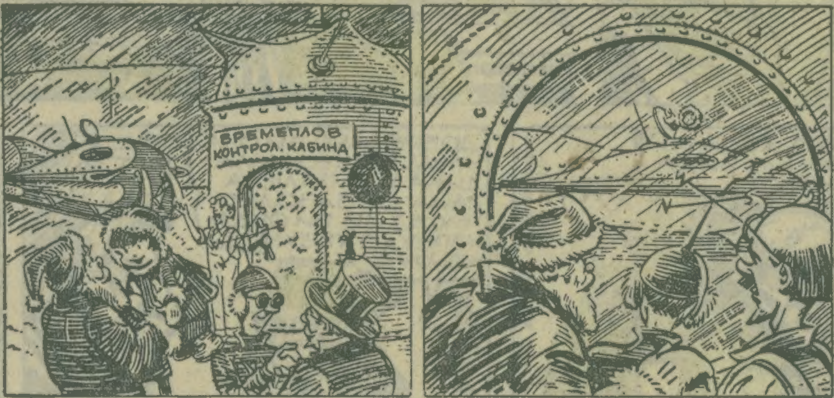

Деда Мраз је пристао да Ескију да довољно играчака за сву многобројну децу Старе Жене Која Живи у Ципели, тако да и они доживе једну лепу и срећну Нову годину... само ако Ески буде могао да нађе њихову кућу која се налази негде у Земљи Мајке Гуске, у далекој, далекој прошлости у веку који се зове: Било је то давно... Деда Мразови помоћници прегли су на посао да израде много нових играчака.

Играчке за дечаке и играчке за девојчице зачас су направљене. Помоћници су ту да их утоваре у велике атомске санке, такође проналазак професора Гија. — Волео бих да могу и ја с тобом, — рекао је Деда Мраз Ескију. — Али, ја морам да останем због посла. — Ја ћу ићи са Ескијем, — понудио се доктор Дикери. — Можда неко од те деце има кијавицу или богиње, па ће им требати моја лекарска помоћ.

Ески и доктор Дикери полазе на пут у Велико Непознато. — Пази на себе, драги мали Ески, — рече му Деда Мраз. — Молим те врати нам се до Нове године, пре но што пођем да разнесем деци поклоне!

Из контролне кабине Времеплова, Деда Мраз, погађач времена и професор Ги посматрају како се у атомске санке укрцавају доктор Дикери и мали Ески. Пре но што је затворио поклопац, Ески им махну руком.

Збогом, пријатељи моји... и срећно! — мрмљао је професор Ги стојећи крај табле за управљање Времепловом. А онда је покренуо две полуге које ће послати Ескија и Дикерија ... ко зна где?

Заслепљујућа светлост... заглушна тутњава. Затим мрак и тишина. Деда Мраз и погађач времена отворише очи. Ески и доктор Дикери на атомским санкама нестали су. Где ли их је однео Времеплов?

АНДАЛУЗИЈА

ЗЕМЉА КРАГУЈА

Крагуји могу да живе само у подручју где сунце пржи, где су планине високе, и где се лешеви животиња не закопавају. Шпанија је једина европска земља која обилно испуњава све ове услове. На њеним стеновитим теренима са ретким насељима никога нема да сахрањује угинуле животиње што, уосталом није ни потребно. Тамо где живе крагуји такав посао је сасвим излишан. Под пространим андалузиским светломодрим небом крагуји не престају да круже.

Са висине од 3000 метара...

Летње сунце сасушује све баре, мочваре, језера и готово све речне токове. Уништава хранљиве биљке и суши стабла смокава под чијим гранама се одмарају задихана стада. И здраве животиње под таквим поднебљем постају нежне, а оне лако угину и јаки сунчани зраци брзо распадају лешине на које чекају грабљивице.

Али, у животу крагуја, сунце игра нарочито важну улогу. Захваљујући њему у ваздуху се стварају струје без којих би ова птица била немоћна.

Крагуј може да узлеће до великих висина, до 2.500 и 3.000 метара, и то по два и три пута дневно. Кад избије на висину лебди и неуморно мотри на читаву област којом господари. Један крагуј је тежак до седам килограма. Да се трипут попне до своје осматрачнице, потребно му је 53.000 калорија, што значи близу 25 килограма меса. Јасно је да птица није у могућности сваког дана да нађе трипут више хране од тежине њеног тела. Зато узлеће само једном, нађе окомиту стену, чучне и посматра.

Нема јутра у Андалузији када не браздају небо огромни мишари, јастребови и соколи Неки узлећу и брзо слећу у потрази за гмизавцима и ситном дивљачи. Преко дана чекају и вребају све до заласка сунца иза планинских врхова. Чекају да, кад сунце зађе, са загрејаног камена крену топле струје. Чим ветрић ојача, крагуј скаче са гребена и без икаквог напора лебди, слеће и узлеће не покрећући ниједном велика крила.

Друга загонетка

Ујутру, пола сата пошто се појаве над земљом, док сунце злати непрегледне андалузиске долине крагуји већ чуче на осматрачницама. Брзим покретом главе и оштрим оком проверавају положаје суседа, своје сабраће и такмаца. Сви се налазе на отприлике километар и по растојања и не мрдају, као да су на мртвој стражи. Главу нагињу час лево час десно, с времена на време је покрећу да провере јесу ли друге птице још на местима. Групишу се по четири, у облику квадрата, а читава мрежа крагуја претставља међузависан „систем" стражарења. Полети ли један ка земљи, или, види ли се упражњено само једно место, то је знак за узбуну и напад.

Многе птице имају „око соколово" па није чудо што крагуј види са тако велике висине. Друга загонетка међутим, је мање разумљива: како зна да је животиња угинула?

Џон Стјуарт, енглески књижевник и драмски писац, који је годинама проучавао крагује у Андалузији и коме дугујемо захвалност за овај чланак, често је постављао ово питање стручњацима, но ниједан није могао да му тачно одговори. Једног врелог поподнева, корачајући котлином неке готово пресахле реке, он је наишао на једног старог шпанског свињара коме је поставио исто питање.

Преко долине прешла је мрка сенка

„Старчево објашњење, — каже Џон Стјуарт — не носи никакав доказ но мени изгледа да би могло бити тачно. Он ми је рекао да кад год стадо хоће да почине, све животиње наједном лежу на земљу. Ако крагуј угледа на земљи једну животињу, од ње више не скида поглед и чека.

Сутрадан је животиња на истоме месту. Крагуј се лагано спушта и испитује да ли мрда. Ако је непокретна, он настави да облеће. Да се увери је ли мртва, потребно му је два дана. Чим његова сабраћа примете како облеће, спуштају се са својих стражарских места. Ако се на боку животиње не види да срце куца, нити да очи светле птичурина се брзо спусти сасвим близу жртве.

Дала ми се прилика да са тим свињарем посматрам цео тај процес прилажења жртви. Прво смо угледали крагуја како опрезно кружи око тела угинуле овце. Да боље види, уздигао би се врло високо, истегао би голи врат што више може и брзо би нагињао главу час лево час десно. Кад би му чуло мириса било развијено бар колико наше, не би морао толико да сумња. Овако, разјапљеног кљуна од глади, али бојажљив, само је посматрао и облетао.

Преко жутозелене долине прешла је мрка сенка. То је било јато крагуја. Повијена тела напред крагуј се догегао до лешине, два три пут је снажно кљуцнуо и отскочио уназад. Опет је испитивао и, пошто се није мицала, облетао је само једанпут и бацио се на њу.

Једва је прошло неколико секунди а осам крагуја је такође слетело на плен. Затим се шеснаест птичурина стрмоглавило брзо и тешко као да је камење попадало с неба. Гегајући се, и оне су пришле дугоочекиваној трпези и угинула коза је брзо нестајала под широким крилима која су непрестано махала. Онда је над нашим главама пројездило јато од бар стотину крагуја.

Да ли је прича старог свињара истинита

— Да докусуре мазгу, потребно им је свега два, а за вола три сата, — рекао ми је свињар.

Није прошао ни један сат а од угинуле козе је остала само гомила гостију.

Док су се једни крагуји богато гостили, други су кружили на великој висини. Пошто су видели да на овом столу за њих нема места, достојанствено су шетали небом. Кад су прождрљивци у лаганом лету ишчезли према својим гнездима, на попришту је остао само један јастреб. Његову главу красило је богато перје. Као да је бацио презрив поглед пут крагуја који су му послужили као путоказ, Шчепао је највећу кост у канџе, однео је на своју осматрачницу а затим се вратио покљуцао сав мозак из разбијене лобање. После његовог одласка остали су само празна лобања и неколико ситних костију које ће да оглођу и углачају мрави и бубе лешинари.

Од почетка марта месеца, пошто излеже бело и рапаво јаје, крагујева женка ретко напушта гнездо све до августа кад њен поодрасли потомак почне да лети. За то време мужјак доноси храну за целу породицу. Само прождрљиви птић поједе за дан око 3 и по килограма меса. Кад мужјак донесе храну, женка узима највећи комад од кога даје један део младунцу. Мужјак је, уствари, стално гладан, јер кад би прво нахранио себе, породица уопште не би имала шта да једе.

У Андалузији, земљи крагуја не постоји занимљивија птица коју би вределo посматрати и проучавати. Да ли је прича старог свињара истинита, не знам, али знам да ни андалузиски крагуј неће још дуго чувати своју тајну."

ИРСКА БАЈКА

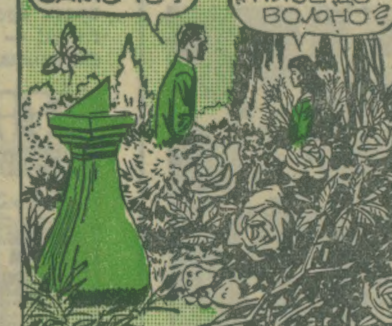
WALT DISNEY

ЈОШ НЕ ЗНАМО ШТА ЈЕ УКУС

На Корнеловом универзитету у САД група научника се одлучно бацила на посао да најзад сазна шта је то укус. Наша слика претставља доктора Дејвида Вудгаша како мери једно пиле коме се даје храна без извесних животно важних састојака. Намера им је да виде може ли животиња сама да осети недостатак тих елемената и да их потражи на другој страни, а крајњи циљ је да утврде да ли постоји и каква је веза између потреба нашег организма, апетита и нашег укуса.

НАДЗВУЧНА БРЗИНА У МЕСТУ

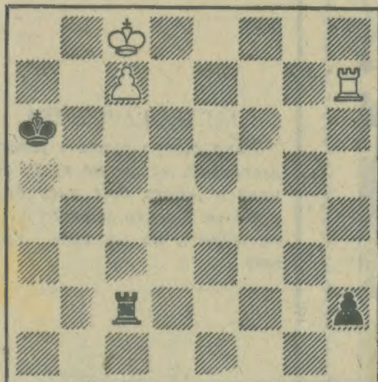
Аеронаутички институт у Сен Сиру, у Француској, успео је да се у одаји за вештачка ваздушна струјања постигне досад највећа брзина од 3 маха, што значи брзине која је три пут већа од звука. Да би се из статике произвело кретање од три маха потребно је свега пет секунди.

ПЛАСТИЧНЕ СИЈАЛИЦЕ

Енглески стручњаци начинили су прве електричне сијалице од пластичне масе. Свака се састоји од две полулопте које су ивицама слепљене. Много мање крхке од уобичајених електричних сијалица, оне ће бити од користи нарочито на свим врстама возила.

Учимо шах

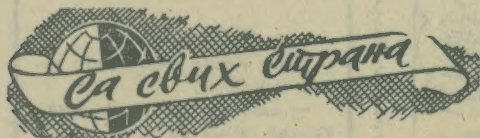
XCIX

Потез пешаком и бели добија даму. Потез пешаком и црни добија даму. На потезу је бели и он ће добити партију ако отера црног топа са ц-линије, али како он то може да постигне? То ће вам показати Ласкер.

1. Кц8—б8, Тц2—б2+, 2. Кб8—а8, Тб2—ц2, 3. Тх7—х6+, Ка6—а5, 4. Ка8—б7, Тц2—б2+, 5. Кб7—а7, Тб2—ц2, 6. Тх6—х5+, Ка5—а4, 7. Ка7—б6, Тц2—б2+, 8. Кб6—а6, Тб2—ц2, 9. Тх5—х4+, Ка4—а3, 10. Ка6—б6, Тц2—б2+, 11. Кб6—а5, Тб2—ц2, 12. Тх4—х3+, Ка3—а2, 13. Тх3:х2.

И бели добија. Поучна завршница!

ПОСЛЕ 20 ГОДИНА — У септембру 1939 године кад су нацисти напали Пољску и један амерички филмски снимате љ нашао се ту. Под кишом бомби, Жилијен Бријан се „шетао" са својим апаратом. Од сцена које је снимао била је једна најдраматичнија: „Мала Казимира — прича снимате љ — била је у једном воћњаку са својом старијом сестром. Обе су биле гладне. Наједном, немачка „Штука" почела је да митраљира околину. Старија сестра је убијена. Млађа није уопште схватила шта се збива". После 20 година Бријан је поново дошао у Пољску да би снимио један документарни филм. Са собом је понео и све фотографије из оних страшних година и дао их једном великом часопису који их је објавио. Помоћу њих је он поново нашао Казимиру, сада већ мајку двоје деце. Када ју је запитао да ли се сећа оног трагичног дана, она је одговорила: — Да, то је био дан кад сам се упознала са смрћу, и први пут срела једног странца — вас.

ЗА РАЗБИЈАЊЕ ЛЕДЕНИХ БРЕГОВА први пут су употребљене запаљиве бомбе. Оне су бацане из авиона, а велика топлота која се развија приликом њихове експлозије растапа лед и ствара велике пукотине у бреговима, који се распадају у мање. Прошлог лета је примећено око 670 великих ледених брегова како плове Северним Атлантиком, али захваљујући будности интернационалних извиђача није дошло ни до једне катастрофе.

ЕЛЕКТРОНСКИ МОЗАК ПОМАЖЕ СЛЕПИМА ДА ЧИТАЈУ — Амерички научници саопштавају да је електронски мозак прилагођен тако да може великом брзином текст на енглеском да преводи на Брајову азбуку. Џиновски електронски мозак књигу од 300 страна за свега један сат преобрати на азбуку за слепе. Тачкице утиснуте на металним плочицама преносе се на хартију. Раније је за ово било потребно много времена.

НОВО ГОРИВО ЗА РАКЕТЕ — Америчке фабрике производе ново гориво које има три пута већу енергију од досад употребљаваног. Оно је од течног водоника и омогућиће знатно повећање тежине горњих спратова ракете.

Течни водоник у комбинацији са течним кисеоником постиже 40% већи ефекат него друга горива. Приликом његове производње требало је савладати многе проблеме око пречишћавања да би био погодан за транспорт и чување у складиштима.

АЛГЕ ЋЕ МОЖДА СТВАРАТИ ДОВОЉНО КИСЕОНИКА и тако омогућити живот будућим астронаутима у васионским бродовима. Сада се у Сан Антонију у Тексасу врше експерименти на белим мишевима, који живе у херметички затвореним стакленим судовима где алге пречишћавају ваздух и снабдевају га свежим кисеоником. Алге производе кисеоник на исти начин као и све друго биље али три пута више него трава и дрвеће.

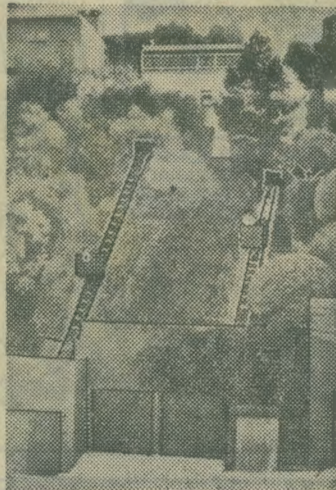
МАГНЕТИЗАМ У САВИТЉИВОЈ ПЛАСТИЧНОЈ МАСИ — Савитљива пластика најразличитијих облика и величине може бити намагнетисана било у ком правцу. У САД се производи недељно више од 16 км намагнетисане пластичне траке, која се нарочито употребљава за врата фрижидера да би се добро затварала. Намагнетисана метална прашина на крајевима траке или дуж ивица, обезбеђује двапут већу трајност оваквих магнета.

САТЕЛИТИ СА „ОКОМ" — Амерички сателити ће убудуће имати „око" — начињено од једне коцке германијума и злата. Оно ће моћи да претвара невидљиве инфрацрвене зраке у откуцаје са врло високом фреквенцијом и тако ће производити слике на телевизиском пријемнику. Осетљивост овог „инфрацрвеног детектора", како га техничари називају, веома је велика.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЛИФТ ОД ГАРАЖЕ ДО КУЋЕ

Уместо да се пењу степеницама становници овог брдовитог града у Калифорнији ко-

ристе приватне лифтове да се попну из гараже у кућу. Сан Франциско је познат по оваквим дизалицама.

НОВА ПОШТАНСКА МАРКА СОВЈЕТСКОГ САВЕЗА

Министарство пошта СССР издало је нову марку у знак сећања на посету премијера Хрушчова САД. На њој се налази глобус, торањ Кремља и капитол Вашингтона. Уписан је и следећи текст: „Посета УСА, 15 септембра 1959."

АВИОН-ПОДМОРНИЦА

Већ неколико година електронски торпедо Француза Рибекофа врши подводна снимања. Сада је толико усавршен да је по речима проналазача постао авион-подморница, а ускоро ће добити још неке уређаје који ће му омогућити да достигне и до 5.000 метара дубине. Овај електронски торпедо назван је „Пегаз", а састављен је од покретача и трупа. Њега су већ купили Американци, Јапанци и Енглези, и употребљавају га за контролисање стања подморских телефонских и телеграфских каблова, као и за проналажење олупина бродова. Пошто је снабдевен телевизиским камерама и филмским и стереоскопским апаратима он је погодан и за топографска снимања дубина, на основу којих ће се начинити карта дна океана.

КУПОВАЊЕ ИЗ АУТОМОБИЛА

На пијаци у Линдену, у држави Њујорк, купац кроз прозор од бакалнице одмах добија робу коју је наручио

преко телефона или причека испод прозора да му се напуни кеса ако је наручио из аутомобила.

НЕШТО НОВО

Чистачи ципела у Лондону увели су једну новину — док чисте ципеле, муштерији мо-

гу да се налакирају нокти и то у којој год боји желе.

САФИРИ НАПРАВЉЕНИ У ЛОНЦУ ПОД ПРИТИСКОМ

Бели сафири, лепши него природни, направљени су у лабораторији једне америчке творнице. У „тесто" за вештачко прављење сафира стави се неколико правих зрна и греје под притиском у аутоклаву. Топлота и повећан притисак растварају алуминијумов оксид, коме је још додат водени раствор соде, и чине да се повећају права зрна. Природни сафир се ствара у току неколико хиљада година а за прављење вештачког довољно је само месец дана. Поред примене у индустрији ови сафири ће се користити и за усавршавање телефона и уопште комуникација — истичу научници те творнице.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

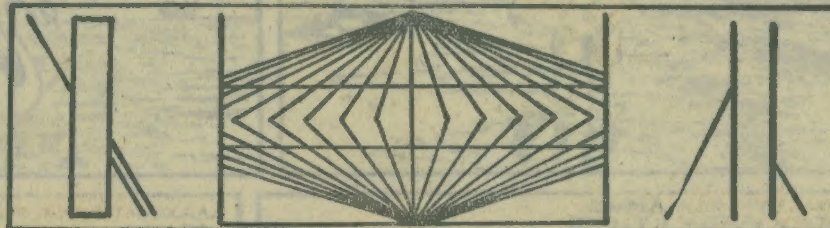
ТЕЖАК ЗАДАТАК

Неколико веселих дечака пођу у „млечни ресторан". Пре него што су ушли пребоје новац. Рачунајући да немају довољно, позајме од својих другова још тачно толико колико су већ имали. У ресторану потроше сто динара и још им остане. Одатле оду у посластичарницу, али ту прво узму на зајам онолико пара колико им је остало по изласку из ресторана. Пошто су платили продавачици 120 динара, примете да више немају ни маријаша.

Са колико су новца пошли у ресторан?

(Дечаци су пошли са 80 динара).

ОЧИ ВАРАЈУ

Код првог цртежа треба да утврдимо која је од две косе црте десно продужетак косе црте лево горе. Изгледа као да је она горња. Међутим, није.

Да ли су на другој слици оне две линије што иду преко средине праве или нису? Одговорите сами.

Ко би поверовао (трећи цртеж) да ће се она коса црта десно када се продужи навише сећи са усправном линијом тачно на месту где се ослања коса црта лево?

ШТА ЈЕ СЛИКАР ЗАБОРАВИО

Добро посматрајте слику и вероватно ћете се сетити шта је расејани сликар заборавио да нацрта.

Ако не можете ми ћемо вам рећи: метлу, канту за поливање, виолину, штап са удицом, будак, пртљаг).

...биљке и животиње које живе утврђене на дну воде носе заједничко име бентос.

... најстарије наруквице потичу још из старијег каменог доба и израђене су од мамутових зуба-очњака.

...на острву Волин, у Балтичком Мору, подиже се велики пољски национални парк где ће се налазити и нарочити резерват за дивље биволе. Дивљи биволи, којих је некад у Европи било много, данас се могу срести још само у Пољској.

...алкови, назив за одељен део собе за спавање, постао је од арапске речи ал-коба, што значи: купола, свод.

... први фотографски снимци видљивих површина Месеца начињени су 1896 године.

...од бодљи бодљикавог прасета праве се веома лепе држаље за пера.

...прва школа за ветеринаре основана је у Лиону 1762 године.

...пречник воденог стуба највећег гејзира на Исланду, који је висок преко 70 метара, износи 6 до 7 метара.

...Бајфелс, најмања општина у Западној Немачкој, има свега 5 житеља.

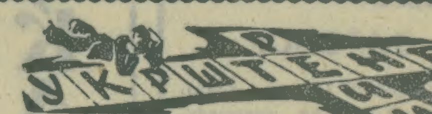
... стручњаци тврде да пауци не реагују на муве и друге инсекте кад на њих наиђу ван своје мре-

же. Наиме, паук се неће бацити на муву чак иако је ставе пред њега.

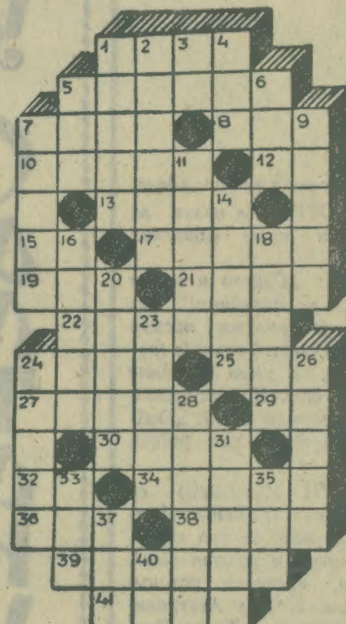
... калифорниски инжењери начинили су машину помоћу које се за један час може обрати плод са 30 стабала трешања или шљива.

... научници који су узели учешће у раду организованом у оквиру Међународне геофизичке године дошли су до закључка да су Африка и Антарктик претстављали некад један континент.

Водоравно 1) један хемиски елемент; 5) један минерал; 7) неред; 8) место у Срему; 10) планински ланац у Сибиру; 12) свеза; 13) летопис; 15) слово латинице; 17) једна електрода; 19) један халогени елемент; 21) средство за наркозу; 22) енглески морепловац (17 в.); 24) птица певачица; 25) прилог за време; 27) мирис; 29) предлог; 30 наша река; 32) река у Сибиру; 34) један хемиски елемент; 36) орган чула мириса; 38) прилог; 39) наша река; 41) мера за тежину.

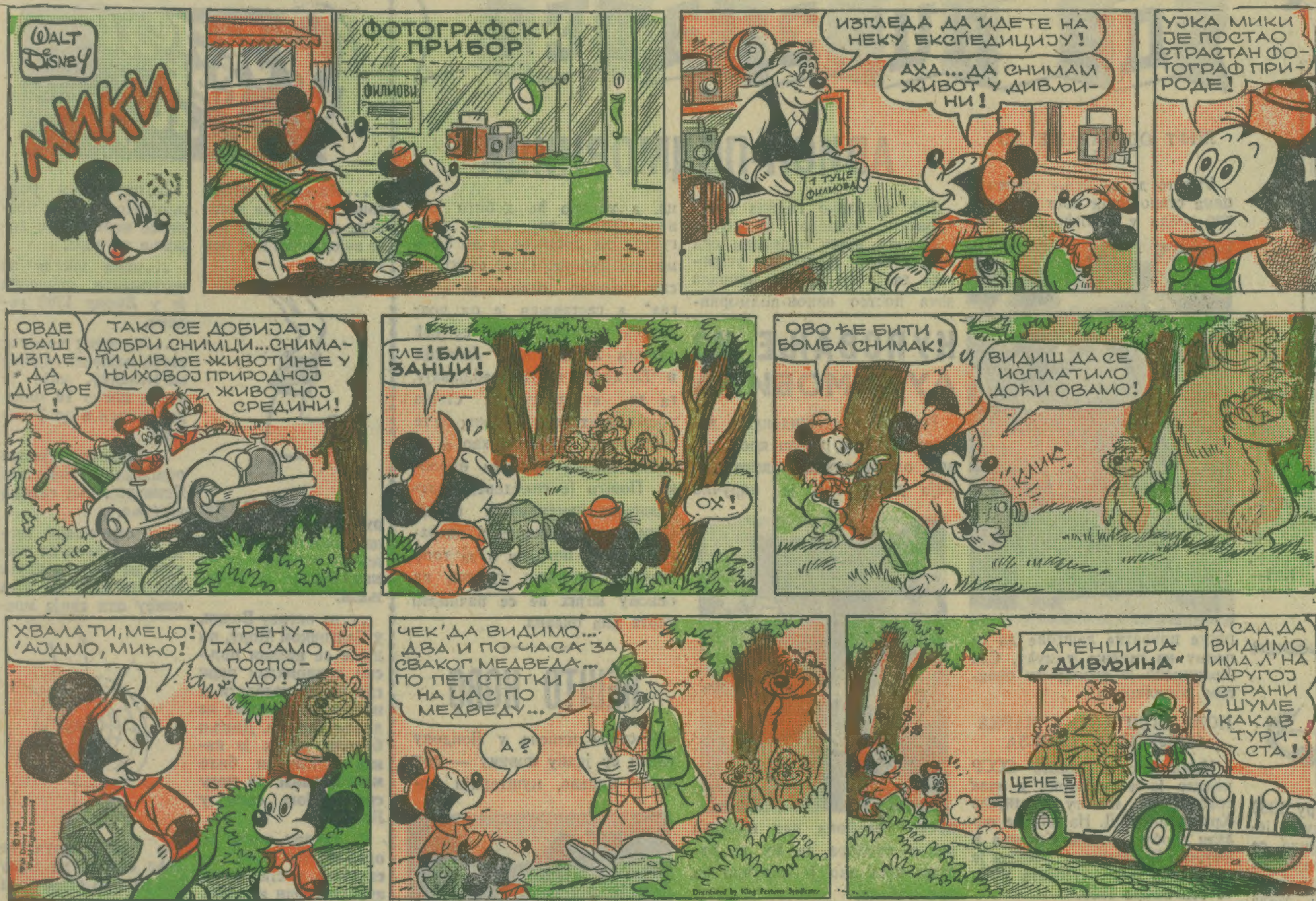
Усправно: 1) дувачки инструмент Келта; 2) страно женско име; 3) јединица за мерење електричног отпора; 4) један глодар; 5) град у Енглеској; 6) спортска екипа; 7) енглески астроном (18 в.); 9) град у Западној Африци; 11) словеначко мушко име; 14) врста цвећа; 16) тканина за зимске капуте; 18) прилог за време; 20) бања у Швајцарској; 22) жила (турц.); 24) река у Ирској; 26) град на Жутом Мору; 28) припадник татарско-хунског племена; 31) област у Турској; 33) наш рудник бакра; 35) похвална песма; 37) часовник; 40) један зачин.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) опна; 5) штрајк; 7) Нови; 8) Крф; 10) арома; 12) ка; 13) Ремс; 15) Ра; 17) ремен; 19) том; 21) бета; 22) ривали; 24) Етна; 25) икс; 27) Лаура; 29) ак; 30) тона; 32) иг; 34) Шабац; 36) Ана; 38) Нера; 39) Упсала; 41) саса.

Усправно: 1) отвор; 2) пример; 3) на; 4) Ајк; 5) шор; 6) Крк; 7) нацрт; 9) фауна; 11) амеба; 14) смели; 16) аорта; 18) етика; 20) минут; 23) варош; 24) Елида; 26) скица; 28) ананас; 31) абела; 33) гну; 35) Ара; 37) апс; 40) са.

ЈАТАГАН МИ ТРЕБА

Пера Ждера ручао у једном ресторану, па му на крају донели и јабуке које нису биле најбоље. Келнер запазио да се он мршти, па му брзо пришао.

— Желите, можда, да вам донесем други, оштрији нож за воће?

— То не, али бисте могли да ми донесете један јатаган да побијем ове црве.

ПУСТА ЖЕЉА

Пера Ждера седи нешто тужан и уздише.

— Баш бих волео да имам толико новца да могу купити стотину слонова!

— Побогу, Перо, шта ће ти толики слонови? — зграну се Шиља.

— Којешта, не кажем ја да бих купио слонове, него бих желео да имам само толико пара.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је велебиље?
Шта су апендикуларије?
Шта је брегуница,
Шта је глиптотека?
Ко је рекао: „Слатко и часно је умрети за отаџбину!"
Шта су казуари, а шта је казуарина?

ОДГОВОР:

ВЕЛЕБИЉЕ (Atropa belladona) *је зељаста, вишегодишња биљка. Расте по шумама и крчевинама. Плод — сјајну црну бобицу народ употребљава за ублажавање болова у стомаку.*

АПЕНДИКУЛАРИЈЕ *је назив за групу ситних репатих плашташа који имају пихтијасти плашт у облику кућице. Заправо, то су пучински морски организми.*

БРЕГУНИЦА (Riparia riparia) *је ластавица која се гне-*

зди у бреговима речних обала.

ГЛИПТОТЕКА *је назив за збирку или музеј вајарских радова.*

ИЗРЕКУ: *„Слатко и часно је умрети за отаџбину!", изговорио је римски песник Квинтус Флакус Хорације (родио се 65, а умро 8 године пре наше ере). На латинском језику та изрека гласи:* „Dulce est decorum pro patria mori!"

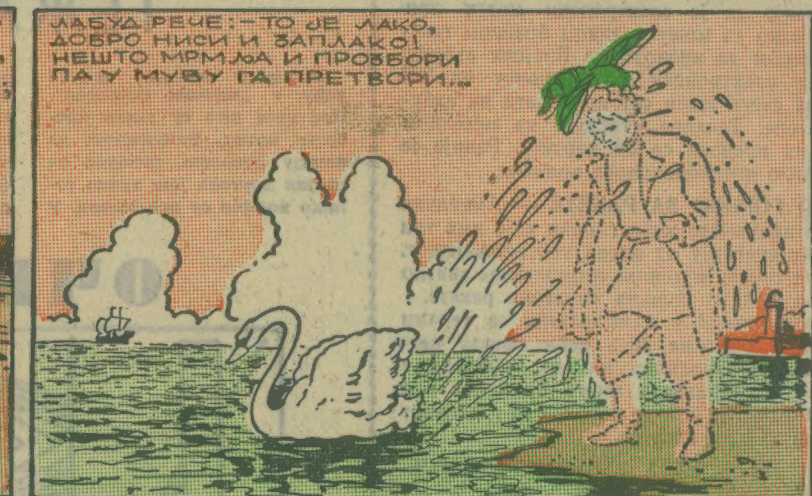
КАЗУАРИ (Casuarii) *су крупне птице тркачице. Имају снажне ноге са три прста, кратка крила и коштан шлем на глави, превучен рожном превлаком. Живе у Аустралији и на острвима Тихог Океана. Казуарина* (Casuarina) *је зимзелено шибље и дрвеће, са танким гранама. Пореклом је из Аустралије и Малајског Архипелага. Гаји се као украсна биљка.*

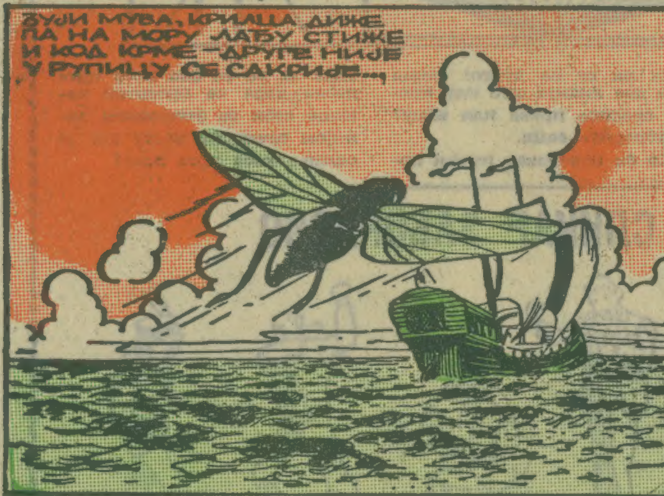
БАЈКА О ЦАРУ САЛТАНУ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају.